У нумары: З'ЕЗД БГКТ | ЛЯСНАЯ ЖАМЧУЖЫНА | ВОЎЧЫ СПЕЎ

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 25 (382) | ГОД VIII | 23 ЧЭРВЕНЯ 1963 ГОДА | ЦАНА 60 ГР.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

НАЙВАЖНЕЙШЫЯ СПРАВЫ СЕЛЬГАСГУРТКОЎ

Сярод звыш тысячнага форума ўдзельнікаў другога краёвага з'езда дэлегатаў сельскагаспадарчых гурткоў, які адбыўся ў Варшаве ў апошніх днях мая, знаходзілася каля 80-ці прадстаўнікоў Беласточчыны. Дэлегацыю Беластоцкага ваяводства ўзначальваў Язэп Родзік, старшыня Ваяводскага праўлення Саюза сельскагаспадарчых гурткоў. Аб сваіх з'ездаўскіх уражаннях раскажа чытачам старшыня беластоцкай дэлегацыі. Калі ласка, таварыш Родзік.

— Наш з'езд адбыўся пасля гістарычных для сельскай гаспадаркі рашэнняў XII пленума ЦК Польскай аб'яднанай рабочай партыі. Найбольш тады выразна і шчыра праяўлялася на з'ездзе турбота за тое, як найхутчэй, як найбольш карысна перанесці ў вёску і пасеяць на палях, бы адборнае, залатое насенне, каштоўныя ўказанні нашай партыі.

Ад 1959 года ў распараджэнне сялян дзяржава пераказала грамадны капітал ,— сотні мільёнаў злотых дзяржаўнага фонду развіцця сельскай гаспадаркі. Дагэтуль яшчэ ніколі нашыя сяляне не карысталі з так грамаднай падтрымкі дзяржавы. Грошы аднак прыносяць толькі тады карысць, калі імі разумна гаспадарыць. Вось другі з'езд і быў прысвечаны абмеркаванню дасягненняў гэтага перыяду, які характарызаваўся перш за ўсё кольскасным наступленнем на вёску сельскагаспадарчых машын і пошукамі ўсё новых форм сялянскай самаўправы. У адным і другім выпадку ёсць чым пахваліцца.

— Ці не хацелі б вы параўнаць дасягненняў сельскагаспадарчых гурткоў Беластоцкага ваяводства з дасягненнямі нашых сяброў у другіх раёнах краіны? Ці ўсё яшчэ палохае нас цень «Польшчы Б»?

— Не падумайце, што хачу хваліцца, але сельскагаспадарчыя гурткі ў Беластоцкім ваяводстве шмат чаго зрабілі, каб дараўняць перадавым раёнам краіны. Велізарную працу правялі мы пры аднаўленні насення. Цяпер кожны гаспадар сее адборным зернем. Аграномы ўжо не маюць клопату з распаўсюджваннем прамысловых угнаенняў. Маем, на жаль, недастатковыя надзелы. Магазіны ГС-аў стаяць зараз пустымі. Значных вынікаў дабіліся мы ў выкарыстанні торфу як угнаення. У гэтым выпадку выпярэджваем іншыя раёны краіны. А за дасягненні ў вапнаванні глебы пахвалілі нас нават у Варшаве — у з'ездаўскім дакладзе.

(Працяг на стар. 5)

Прэзідыум З'езда. Выступае дырэктар дэпартамента МУС Генрых Хмялеўскі.

Фота: В. Рудчык

IV З'ЕЗД БГКТ

16 чэрвеня ў Беластоку адбыўся IV З'езд Беларускага грамадска - культурнага таварыства. Адкрыў З'езд і выступіў з прывітальным словам намеснік старшыні ГП БГКТ галоўны рэдактар «Нівы» Георгі Валкавыцкі. На яго прапанову дэлегаты паклікалі старшыню З'езда ў асобе члена ГП БГКТ сакратара павятовага камітэта ПАРП у Гайнаўцы Міколу Самоціка. За прэзідыальным сталом займаюць месцы дырэктар адміністрацыйна - грамадскага дэпартамента міністэрства ўнутраных спраў Генрых Хмялеўскі, кіраўнік адміністрацыйнага аддзела ваяводскага камітэта ПАРП у Беластоку Уладзімір Канстанчук, пасол у сейм Максім Рудчык, прадстаўнікі ваяводскай рады нарадовай у Беластоку, Антоні Рошка і Леакадзія Зіневіч і інш. Справаздаўчы даклад Галоўнага праўлення БГКТ чытае яго сакратар Уладзімір Юзвюк. У ім падсумаваны дасягненні і недахопы беларускай арганізацыі за трохгадовы перыяд дзейнасці. У дакладзе падкрэсліваецца, што яго часопіс «Ніва» мае вялікія дасягненні і выконвае ролю калектыўнага прапагатара і арганізатара, што перадачы на беларускай мове ў Беластоцкім радыё змястоўныя і цікавыя. Станоўча ацэньваюцца таксама гутаркі, якія перадаюцца па радыёвузлах. За апошнюю кадэнцыю праз радыёвузлы ў Бельску, Гайнаўцы, Дуброве, Крынках, Сакольцы і Сямяцічах прачытана 720 радыёгутарак на розныя тэмы.

Своеасаблівай формай прапаганды з'яўляюцца выдавецтвы БГКТ. Кожны год выдаюцца беларускія календары і пазіцыі літаратурна - навуковага характару. Ужо выдадзены ў спалучэнні са зборнікам навуковых прац, зборнік фельетонаў дзядзькі Леваня, зборнік вершаў А. Барскага «Белавежскія матывы», зборнік вершаў і апавяданняў для дзяцей «Мой родны кут». Зараз падрыхтоўваецца зборнік тэматычна звязаны са студзеньскім паўстаннем і Годам Беластацкай Зямлі. Перспектыўныя планы выдавецтва даволі вялікія. Неабходна сабраць і выдаць зборнік мясцовых беларускіх песень, альманах, зборнік паэзіі паасобных аўтараў і многа іншых.

Дакладчык паведамляе дэлегатаў аб сітуацыі ў школьніцтве. На Беласточчыне працуе 143 пачатковых школ, у якіх беларуская мова навучаецца як прадмет і 35 школ з беларускай мовай навучання. Разам роднай мовы ў пачатковых школах навучаецца 10,8 тысяч дзяцей. Беларуская мова навучаецца таксама ў агульнаадукацыйных ліцэях у Бельску, Гайнаўцы, Міхалове, у педагагічным ліцэі ў Бельску, Настаўніцкай студыі №1 у Беластоку і Кафедры Варшаўскага універсітэта.

У школьніцтве назіраецца характэрная з'ява. Паступова змяншаюцца школы з беларускай мовай навучання на карысць школ з беларускай мовай як прадметам.

Пераход школ з першага тыпу ў другі не з'ўляецца «трагедыяй», — гаворыцца ў дакладзе. Гэта вынік тых умоў, у якіх пражывае беларускае насельніцтва.

(Працяг на стар. 2)

Новы старшыня ГП БГКТ Міхась Хмялеўскі і сакратар ГП БГКТ Уладзімір Юзвюк.

НЕСТАР ПЕРАВОЙ

Чорныя гады

(З конкурсу ГП БГКТ і нашай рэдакцыі „БЫЛО ГЭТА ТАК" III узнагарода).

Было гэта так. Пачалася вайна. Гітлер са сваёй арміяй, як каршун сярод цёмнай ночы, налящеў на нашу зямлю.

Я жыў тады на гаспадарцы ў вёсцы Чола, каля Масева I, сярод Белавежскай пушчы. Першая хваля налётаў гітлераўскай арміі не прынесла мне і маёй гаспадарцы ніякай шкоды. Я быў упэўнены, што так будзе і далей. Але аднаго ранку, а было гэта, здаецца, 19 ліпеня, быў якраз пачатак жніва, я ўстаў рана і глянуў у акно. Бачу, едзе на матацыклах да мяне на панадворак двух немцаў, а за імі галопам пасняшае аднаконная фурманка, на якой ехаў знаёмы селянін з вёскі Дабраволя. Я выйшаў з хаты, каб даведацца, чаго немцы хочуць ад мяне. Тут яны далі мне паперку, на якой было надрукавана на польскай, беларускай і рускай мовах, што вёска наша высяляецца. Тэрмін 2 гадзіны. У паперцы гэтай было сказана, што можна ўзяць з сабою адну карову на ўсю сям'ю, невялікі запас прадуктаў харчавання, асабістыя і пасцельныя прылады і дакументы. Пад карай смерці было забаронена забіраць з сабою такія вострыя рэчы, як піла, сякера, вілы, рыдлёўка, косы, сярпы, а нават нажы да краяння хлеба. Забаронена было таксама забіраць з сабою свайго ўласнага каня з возам ці плугам, куры, гусі, свінні ці авечкі. У канцы паперы была перасцярога, што хто не застасуецца да гэтага зага-

(Працяг на стар. 5)

САВЕЦКАЯ КАСМІЧНАЯ ПАРА

Усе цешыліся, калі ў пятніцу мінулага тыдня ў Космас узляцеў новы савецкі карабель «Васток 5» з Валерым Быкоўскім на барту. Мы ведалі, што новы палёт нясе нешта новае, ён не можа быць паўтарэннем хоць бы Андрыяна Нікалаева, які лётаў найдаўжэй. Праграма савецкіх касмічных доследаў не змяшчае паўтарэнняў.

Новы палёт будзе найдаўжэйшым з дагэтуляшніх. У час яго будуць праведзены баданні над вытрымкай людскога арганізма ва ўсіх «нявыгадах» міжпланетнай пустаты. Да рэчы, Валеры Быкоўскі сапраўды адпаведны для гэтага кандыдат — ён найлепш пераносіў самотнасць у т. зв. каморы цішы ў час падрыхтоўкі.

Савецкія вучоныя далі нам больш, чым мы спадзяваліся. У 2 дні пасля Быкоўскага на «Востоку 6» у Космас вылецела першая жанчына — грамадзянка Савецкага Саюза, маладая, 26-гадовая Валянціна Церашкова. І гэта найбольш важны гістарычны факт. Калі пішу гэтыя словы, савецкая пара яшчэ кружыць вакол Зямлі. Таму цяжка нешта больш сказаць аб навуковым і практычным значэнні палёту. Аднак тое, што першая жанчына запісалася ў рады касманаўтаў, з'яўляецца цяпер тэмай №1 ва ўсім свеце. Без перагібу можна сказаць, што палётам савецкай жанчыны найбольш здзіўлены амерыканцы. Прадстаўнік амерыканскай агенцыі аэранаўтыкі і касмічнага прастору Лойд сцвердзіў, што ЗША не ўключаюць, пакуль, жанчын у праграму касмічных доследаў. А амерыканскі касманаўт Вальтэр Шыра дадаў, што амерыканскай канкурэнткі Церашковай можна спадзявацца толькі ў 70-дзесятых гадах.

Гэтыя галасы выразна сведчаць, што СССР усё больш выпярэджвае ЗША ў галіне касмічных доследаў.

Валеры Быкоўскі з'яўляецца дзевятым увогуле і пятым савецкім касманаўтам, а Валянціна Церашкова — дзесятым увогуле і шостым савецкім. Удзельнікаў апошняга палёту аддзяляе толькі 26 месяцаў ад першага касмічнага палёту Юрыя Гагарына 12.IV.1961 года.

Што яшчэ? Першае акружэнне Зямлі Валерым Быкоўскім было 131 падарожжам вакол свету савецкіх касманаўтаў. Пры гэтым, як дагэтуль, палову падарожжаў зрабіў маёр А. Нікалаеў. Дарога Нікалаева амаль у два разы даўжэйшая ад дарогі вакол Зямлі ўсіх амерыканскіх касманаўтаў разам.

Вядома, што савецкія караблі тыпу «Васток» найменш у тры разы лягчэйшыя ад амерыканскіх. Таксама рухавікі ракет, якія ўзводзілі на арбіту савецкіх касманаўтаў, у некалькі разоў сільнейшыя, чым у амерыканскіх ракетах. Адным словам, дагэтуляшняе спаборніцтва ў здабыванні Космасу і веды аб ім паміж СССР і ЗША штораз большую перавагу дае СССР, як у рэкордах так і ў выніках навуковых доследаў. Гэтым справядліва ганарацца савецкія людзі і разам з імі ўсе іх сябры. Новы супольны палёт Быкоўскага і Церашковай — гэта новы сяміміліёвы крок па дарозе ў Космас, па дарозе да зорак. Далучаем свае віншаванні да віншаванняў усяго свету, адкуль безупынна плывуць яны да новых герояў Космасу і савецкіх вучоных — творцаў магутных ракет.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

IV З'ЕЗД БГКТ

(Працяг са стар. 1)

БГКТ рэалізавала заклік папулярызацыі асветы сярод дарослага насельніцтва праз арганізаванне розных курсаў, сталых лектарскіх пунктаў. Кожны год пры дапамозе нашага актыву арганізавалася 25—30 курсаў беларускай мовы, крою і шыцця, гатавання, матацыклавых, людовых універсітэтаў і г.д. Фінансаваны яны былі Інспектаратам асветы, Лігай жанчын і іншымі арганізацыямі.

Іншай формай асветы дарослых былі гутаркі, якія праводзіліся лектарамі ГП БГКТ на розныя тэмы. Праведзена за справаздачны перыяд 262 гутаркі грамадска і 65 гутарак адплатна. Усе гутаркі, асабліва на юрыдычныя і аграрэхнічныя тэмы, выклікалі вялікае зацікаўленне з боку насельніцтва.

У галіне пашырэння чытальніцтва на беларускай мове таксама не мала зроблена. Шырока папулярызуюцца беларускія кніжкі бібліятэкамі, асабліва ў дні асветы, кніжкі і друку.

У дакладзе сцвярджаецца, што шырока разгарнуўся аматарскі рух. Зараз існуе 98 самадзейных калектываў. Звыш 50 працэнтаў гэтых гуртkоў маюць сцэнічны рэпертуар на беларускай мове. Велізарную дапамогу драмгурткам аказваюць настаўнікі. Кожны год праводзяцца павятовыя і ваяводскія элімінацыі, якія спрыяюць павышэнню ўзроўня мастацкай дзейнасці. Спрыяюць гэтаму таксама беларускія фестывы, якія арганізуюць кожны год па асобныя аддзелы таварыства.

У дакладзе падкрэслівается дасягненні эстраднай групы Галоўнага праўлення, якая за 2.5 гады дала 656 канцэртаў. Агулдала іх 123596 чалавек, з гэтага ліку блізка 90 тысяч складаюць жыхары вёскі.

— На працягу мінулай трэцяй кадэнцыі, — гаворыць дакладчык, — арганізацыя наша ўзрасла ў два разы. У канцы красавіка б.г. налічвалася больш як 150 гурткоў БГКТ, якія аб'ядноўваюць у сваіх радах 4465 членаў. Працавала 8 аддзелаў БГКТ. З узростам ролі БГКТ і павелічэння ліку членаў і актыву існуюць патрэбы далейшай арганізацыйнай разбудовы таварыства на Беласточчыне і ў іншых ваяводствах Польшчы.

— Пры нашым таварыстве, — працягвае чытаць сакратар ГП БГКТ, — працуе тры грамадскія камісіі прапаганды, асветы, культуры і два творчыя аб'яднанні (літаратурнае «Белавежа» і навуковы гуртох). Камісіі належна спаўняюць свае заданні, а творчыя аб'яднанні маюць вялікія ўжо дасягненні.

У шырокагранай дзейнасці таварыства ёсць таксама шмат недахопаў. Малую актыўнасць праяўляюць многія гурткі БГКТ, дрэнна выглядае справа з апланаваннем членскіх складчын, не выконвае сваёй ролі калектыў песні і танца пры ГП, недастатковая колькасць падпісчыкаў «Нівы», не зрэалізаваныя некаторыя пастановы III з'езда.

Аднак не аднымі толькі культурнымі мерапрыемствамі жыве наша насельніцтва. Яно мае свае штодзённыя клопаты і цяжкасці ў апрацоўцы зямлі. Насельніцтва паўднёва - ўсходняй Беласточчыны яшчэ недастаткова ўводзіць здабычы навейшай агратэхнікі, мала карыстае з сельскагаспадарчых кніжак і часопісаў, неахвотна бярэ ўдзел у розных формах сельскагаспадарчай асветы. Таму не занядбоўваючы выпрацаваных напрамкаў дзейнасці наша арганізацыя павінна пакласці намаганні на павязанне сваёй працы з сельскагаспадарчай прадукцыяй, павінна шырока папулярызаваць розныя формы сельскагаспадарчай асветы сярод дарослага насельніцтва.

Вось такія заданні ў далейшай дзейнасці ставіць перад сабой БГКТ.

Надзвычай цікавымі і творчымі былі выступленні дэлегатаў у дыскусіі пасля справаздачага даклада ГП і рэвізійнай камісіі.

Кастусь Майсеня — арганізатар пабудовы 94 крам на Гайнаўшчыне — выступае з прапановай мабілізаваць гурткі БГКТ і беларускае насельніцтва да грамадскіх чынаў да пабудовы крам, святліц, дарог, школ. Выступае ён з прапановаю, каб ГП БГКТ прыступіла да збірання экспанатаў да музея, аднасна якога беларускае таварыства звяртаецца да ўлад з планамі пабудовы яго ў Гайнаўцы. Далей у сваёй прамове таварыш Майсеня аргументуе неабходнасць арганізавання беларускіх сярэдніх школ у Беластоку і Саколцы.

Таварыш Швед прысвячае сваё выступленне адной праблеме, а менавіта арганізаванню ў Беластоку беларускага дзяржаўнага тэатра. Такі тэатр паводле слоў дыскутанта мог бы абслугоўваць культурныя патрабаванні насельніцтва беларускіх вёсак, мястэчак і павятовых гарадоў.

Старшыня гарадскога аддзела БГКТ у Беластоку звярнаў увагу на неадпаведныя гадзіны радыёперадач на беларускай мове.

З вялікай увагаю прысутныя выслухалі выступленне дырэктара дэпартамента Міністэрства ўнутраных спраў Генрыка Хмялеўскага, які перадаў прывітанні і найлепшыя пажаданні ад сябе асабіста і ад міністра тав. Шнэка. Ён даў высокую ацэнку дыскусіі і станоўча выказаўся аб дзейнасці БГКТ.

Дэлегат з Варшавы, Юры Туронак, пастуляваў неабходнасць пашырэння беларускай мовы на ўсіх вучняў у беларускіх асяроддзях, а Мікола Гайдук з Бельска закрануў справу пабудовы інтэрнатаў для беларускіх ліцэяў у Бельску і Гайнаўцы, а таксама выдавання літаратурнага альманаха гадавіка. Янка Анісэровіч гаварыў аб працы Літаб'яднання.

На з'ездзе выступілі з прывітальнымі словамі і прамовамі член прэзідыума украінскага таварыства, галоўны рэдактар «Нашага слова» тав. Баярскі і старшыня прэзідыума літоўскага таварыства Ольгерд Скрыпко. У адрас з'езда паступілі тэлеграмы з пажаданнем плённых абрад ад дырэктара дэпартамента Міністэрства Культуры Чэслава Калужнага, ад Галоўнага праўлення Польска - савецкай дружбы, ад ГП Яўрэйскага таварыства, ад былога старшыні ГП БГКТ Уладзіміра Станкевіча, які з прычыны хваробы не мог узяць удзелу ў З'ездзе і ад павятовага праўлення украінскага таварыства з Бань Мазурскіх.

З'езд з энтузіязмам прыняў паведамленне ТАСС, з якім пазнаёміў Віктар Рудчык аб касмічным палёце савецкай жанчыны Валянціны Церашковай. Дэлегаты з'езда накіравілі ў Савецкае пасольства тэлеграму з паздраўленнямі.

У канцовай частцы з'езд выбраў новыя ўлады — Галоўнае праўленне і новую рэвізійную камісію. Пасля заканчэння работы з'езда адбылося першае пленарнае пасяджэнне ГП БГКТ, якое выбрала прэзідыум ГП БГКТ. У мастацкай частцы выступілі: эстрада «Лявоніха», калектыў песні і танца ГП, драмгуртох з Левак з п'есай «Здарэнне на кірмашы» і самадзейнікі з Дубіч Асочных з гумарыстычнымі нумарамі.

МІХАСЬ СВАЯК

Вось як здарылася, што яны апынуліся на канспірацыйнай кватэры абвера. Выконваючы даручэнне Шуберта, Шталекер абегаў увесь горад. Пошукі аказаліся дарэмнымі. Краўзе быў няўлоўны.

Тады Ота пайшоў у бар. Адбылася кароткая гутарка з Дзітрыхам. Шталекер перапанаў яго рызыкнуць і пагаварыць з Крэбсам.

А калі Краўзе ўжо ў Вісбаха? Ці павінен ён ісці да Вісбаха і паспрабаваць вывесці адтуль Краўзе? Але як гэта зрабіць? І ці мае ён права так дзейнічаць? Ці не зробіць непрабачальнай памылкі?

Шталекер вырашыў зноў зайсці на кватэру да Аскера: магчыма вярнуўся?

Ён пайшоў. На гадзінніку стрэлка перавaліла за дзесяць. Як, напэўна, хваліюецца Шуберт!

Вось і знаёмы завулак. Шталекер пхнуў уваходныя дзверы дому, дзе жыў Аскер, падняўся па лесвіцы. Адчыніла гаспадыня.

— Прыйшоў?

— Так. Але ён не адзін...

У Аскера быў Шуберт. Калі Шталекер увайшоў, ён закончваў свой расказ.

— Мяркуеце, Вісбах правакатар? — сказаў Аскер.

— Выходзіць, што так. Вы мелі рацыю ў сваіх падазрэннях.

Аскер паківаў галавой.

— Я не падазраваў яго. Толькі вывучаў... Але трэба канчаткова ўпэўніцца. Паспрабуем праверыць. Суботнія вечары Вісбах праводзіць у тым самым бары, дзе я так міла гутарыў з кладаўшчыком. — Ён нявесела ўсміхнуўся. — А сёння субота. Ён, напэўна, ужо там. — Аскер паглядзеў на Шталекера. — Вы паможаце мне?

— Зразумела.

— Прапаную такі план. Я іду ў бар. Праз некалькі мінут увaходзіце і вы. Упэўніўшыся, што Вісбах і я размаўляю з ім, выходзіце. Мінут праз трыццаць звоніце тўды... Вы, Ота, памятаеце слёсара Георга Хомана? — нечакана спытаў Аскер.

— Хомана? — здзіўлена сказаў механік. — Зразумела, памятаю, але ж ён...

Аскер узяў яго руку.

— Усё вытлумачу потым. Цяпер у нас няма часу. Вам давядзецца згуляць ролю Хомана. Не, не — гэта ўсяго толькі мінутная размова па тэлефону. Тым больш, што вашы галасы падобныя.

Шталекер кіўнуў.

— Дык вось, — працягваў Аскер, — вы прыбылі ў Остбург, павінны сустрэцца з Вісбахам, каб паведаміць нешта важнае. Званілі на завод, там яго няма. Тады пазванілі ў бар, дзе ён бывае. Назначце яму сустрэчу. На раніцу. Вы павінны гаварыць паспешна, нервова, быццам нечага баіцеся. Вісбаха называйце па імені, скарочана: Мік. Яму трэба сказаць: «Сустрэнемся ля трох нашых вязаў». Гэта, улічыце, вельмі важна — так у іх было ўмоўлена з Вісбахам... Вам могуць задаваць розныя пытанні. На іх не адказвайце. Скажыце толькі, што прыбылі не адзін. І дайце зразумець, што не можаце гаварыць — каля вас пабочныя... Вось, здаецца, усё.

— Ясна.

— Паўтарыце, калі ласка.

Выслухаўшы Шталекера, Аскер здавальняюча кіўнуў галавой.

— Пагаварыўшы, вярніцеся да бару, трымайцеся непадалёк. Можа здарыцца, што вымушаны будзем заняцца Вісбахам ужо сёння. Гэта — калі нацы падазрэнні пацвярдзяцца. Гардэробшчык у бары той жа?

Шталекер кіўнуў.

— Вельмі добра. Ён паможа. Я быў у бары толькі раз. Здаецца, тэлефон не ў будцы?

— На шырокіх поручнях ля гардэроба, — сказаў Шталекер.

Аскер устаў.

— Са Шталекерам буду я, — раптам сказаў Шуберт.

Аскер пытальна паглядзеў на яго.

Л. МАЙСЕЮК

ЛЯСНАЯ ЖАМЧУЖЫНА

Да традыцыйнай, наогул вядомай калекцыі марскіх жамчужын прапануем дакінуць новы і незвычайны экземпляр: лясную жамчужыну! Яна непараўнальнага зялёнага колеру, хаця, праўду кажучы, яе яшчэ няма. Аднак за гадоў чатыры—пяць аб ёй будуць гаварыць ад Гайнаўкі да Беластока, Варшавы, Берліна, Лондана і Парыжа, за акіян па Нью-Йорк і яшчэ далей! Бо столькі год патрабуе гэтая дзіўная жамчужына, твор людскіх рук, каб вырасці і набраць сапраўднай, уласцівай кожнай цэннай жамчужыне вартасці. Таму, хто ўжо паспеў падумаць, што я крышку... не таго! — паясняю адным словам: Белавежа! Так. Белавежа, зялёная, лясная жамчужына, што расце, перабудоўваецца і сур'ёзна рыхтуецца да апраўдання абавязваючай назвы — жамчужыны прыродазнаўчай турыстыкі ў краіне і за рубяжом. За сорак мільёнаў злотых, якія ўкладаюцца ў перабудову і пабудову Белавежскага парку, вычаруюцца сапраўды казачныя вобразы! У цэнтры Белавежскага парку, на так званай Палацовай гары, дзе калісьці страшылі развалiны былога Царскага палаца, стануць тры павільённыя будынкі, кожны асобны, але спалучаныя паміж сабой калідорамі. Будаўляны матэрыял: бетон і шкло! Аўтары праекта (што гаворыць само за сябе!) — слаўны «Калектыў тыгрысаў» з Варшавы. У трох павільёнах знойдуць месца: музей, гасцініца для зарубежных гасцей, канферэнцыйныя залы для ўсякіх навуковых канферэнцый, невялічкі, разлічаны толькі на патрэбы прыбылых гасцей, рэстаран і так званае «гастранамічнае заплечча». Шкада слоў марнаваць на апісанне арыгінальнасці, надзвычай сучаснай і эстэтычнай формы пабудоў. Скажам толькі, што, напрыклад, у павільён музея (у выглядзе ронда) укампануецца некалькі дрэў — веліканаў, якія там якраз растуць. Яны будуць аглядацца і звонку пабудовы і з яе сярэдзіны, паколькі ўнутраныя сцены ронда будуць выкананы са шкла. Адбудуецца неўзабаве і Мысліўскі палац, як вядома, спалены так нядаўна. Пры яго адбудове праектанты, абмежаваныя старым фундаментам, не маглі аднак свабодна развіць свой аўтарскі замысел і таму Мысліўскі палац застанецца наогул нязмененым. Зменіцца крыху план пакояў палаца, ну і, зразумела, ён будзе мураваны (былы Мысліўскі палац меў толькі адну франтальную сцяну з цэглы, іншыя былі драўляныя).

А зараз уявіце сабе, што вы не зарубежныя турысты, а проста - запраста нашыя, свае людзі, якія за невялікі грош выбраліся наведаць Белавежу! Гэта надзвычай лёгка сабе ўявіць, паколькі так яно і ёсць. І тым больш вы расчараваны ўсім, што я напісаў! Зразумела: у Мысліўскім палацы не пераначуеш, да гасцініцы для зарубежнікаў і няма чаго выбірацца — значыць, толькі паглядзець?

І так і не так! Бо і паглядзець, але і заначаваць турыстам «на сваю руку» знайшлося ў праекце месца. Менавіта для начлегу ў турыстычных палатках на паўднёвым ускраі Парку выдзелены прыгожанькі закутак, у якім за невялікую плату вы знойдзеце месца на палатку, бягучую ваду і электрычнае святло. А рана, чуць свет, як кажуць, калі збудзіць вас заглядаючае ў самыя вочы з усходу сонца, на процілеглым беразе возера вы ўбачыце яшчэ адзін незвычайны аб'ект — так званы разрыўковы камбінат (ух, і паваліся ў нас гэтыя камбінаты!) для турыстаў. Там будуць корты для зямнога тэніса, два кіёскі (таксама арыгінальнай канструкцыі), прыстань для лодак і шыкарная кавярня на вадзе! Дакінце яшчэ выкладзены дзёрнам бераг і пляж з жоўценькім пясочкам — і вобраз архаічнага рая, пераказаны вам у далёкія дзіцячыя гады вашымі ж бабулямі, стане невыразны і паблеклы! Тым больш, што гэта не ўсё. Што шматлікія, з прыгожымі лампіёнамі ўвечары, алеі за дня пакажуць вам шмат такіх дрэў, аб якіх не марылася ў снах! Бо да 1970 года плануецца астаткова закончыць парадкаванне дрэў у Парку. Гэта значыць, ліквідацыю нецікавых экземпляраў, а пасадку новых, арыгінальных, а нават упершыню засаджаных на гэтай тэрыторыі дрэў. Вобраз будзе далёка не поўны нават тады, калі сказаць,

(Працяг на стар. 4)

НА СЕНАЖАЦІ

Фота: Коля Лес

З 1000-ГАДОВАЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАСТОЦКАЙ ЗЯМЛІ

ВОЎЧЫ СПЕЎ

«Въ лето 1254. Даніло же прія... венецъ въ городе Дорогычыне.»
Іпацiеўскі летапіс, запіс пад 1255 г.

— Божа ўсемагучы, чаму так жорстка караеш зямлю нашую?

Вусны каралеўскага пісца ўжо мо' ў соты раз бясшумна паўтаралі гэтае пытанне - малітву. Доўгія, касцістыя яго пальцы застылі на густа запісаных пергаментных лістах разгорнутай кнігі.

За сценамі замка мяцеліца грукацела ў вузкія акенцы, калыхала палахлівым пламеньчыкам свячы. Цені трывожна бегалі па зводчатым каменным полапе, па вопратцы і зброі, абы-як кінутай на дубовыя лавы. Золата гарачымі бліскамі ззяла на каралеўскім кажусе і хозавых ботах. А твары караля Данілы Рамановiча і яго брата Васілька здаваліся быць яшчэ больш паніклымі і змрочнымі.

Асцярожна, каб не парушыць трывожнай цішы, пісец пачаў гартаць лісты сваіх запісаў — хронікі.

У каторы ўжо раз за дні побыту караля Данілы

(Працяг на стар. 4)

— У бар не ўвайду, — сказаў Шуберт. — А дапамога мая, магчыма, спатрэбіцца.

Аскер задумаўся.

— Добра, — сказаў ён. — Справа надта сур'ёзная, каб можна было адмовіцца. Толькі гэта рызыка для вас.

— На вуліцы цёмна, хоць вока выкалі.

— Цёмна, — пацвердзіў Шталекер.

Усе ўсталі.

— Выходзім паасобку, — сказаў Аскер. — Спачатку я, мінуты праз тры — Ота, затым вы, таварыш Оскар... Дарэчы, ёсць зброя?

Шуберт кіўнуў, Шталекер развёў рукамі.

— Не нашу, — сказаў ён. — Надта небяспечна.

— У мяне толькі адзін пісталет, — нерашуча сказаў Аскер.

Шуберт павярнуўся да механіка.

— Давядзецца, Ота, зайсці за пісталетамі і вам. Ведаеце куды?

— Ясна, — сказаў механік. — Але гэта далекавата. Што, калі выйду адсюль першым?

— Добра. — Аскер узяў яго за плячо. — Ідзіце, таварыш Ота.

Шталекер выйшаў.

Трапіўшы з ярка асветленага пакою на начную вуліцу, ён быццам аслёп на мінуту; шоргаючы падэшвамі, асцярожна зышоў з ганку на тратуар, намацаў рукой сцяну і рушыў уздоўж яе. Пачуліся крокі. Абганяючы яго, прайшоў чалавек. Вочы Шталекера ўсё яшчэ не асвоіліся з цемрай. Прахожы ж бачыў добра. Гэта быў зварщчык Вісбах.

168

Вісбах ведаў аб падазрэннях, якія былі ў абвера адносна сябра Герберта Ланге. Што робіць Шталекер ноччу, так далёка ад свайго дома?

На супрацьлеглым баку вуліцы быў разбураны дом. Зваршчык прыспешыў крок, перайшоў вуліцу і прытаіўся за кучай цэглы. Неўзабаве Шталекер прайшоў міма яго. Куды ён ідзе? І што гэта за дом, з якога ён выйшаў?

Быццам у адказ на гэтыя думкі, на канцы вуліцы, ля таго самага дома, на тратуар лягла светлая пляма. Лягла і згасла. Вісбах зразумеў: адчыніліся дзверы, нехта выйшаў з хаты, Вісбах убачыў сілуэт чалавека на тратуары. Крокі набліжаліся. Міма прайшоў мужчына. Шафёр Губэ! Значыць, ён і Шталекер былі ў адным доме. Магчыма, яны звязаны? Стоп! Дык Губэ там і жыве! Дзіўна, вельмі дзіўна! Вісбах ужо хацеў было пакінуць свойназіральны пункт, але спыніўся: зноў пачуліся крокі. Міма прайшоў высокі пажылы чалавек, у капелюшы, нізка насунутым на лоб. Вісбах ледзь не задыхнуўся ад хвалявання. «Вось дык трапілася птушка», — прашаптаў ён. Цяпер ён не сумняваецца, што гэтыя тры чалавекі звязаны.

Прахожы аддаляўся. Вісбах — нерваваўся. Ён пачаў было ісці за ім, але, перадумаўшы, адстаў. Нельга рызыкаваць. Яго могуць заўважыць, і тады ўсё прапала. Галоўнае асягнута: ён выявіў самога Шуберта і ўстанавіў яго сувязі. Сачыць за ім — справа іншых.

І Вісбах дазволіў адысці ўсім траім. Затым памалу рушыў па тратуары. Трэба было супакоіцца, сабрацца з думкамі. На памяць прыйшлі словы штандартэнфюрэра Больма: «Вісбах, дайце мне падпольшчыкаў і я нічога для вас не пашкадую».

169

Што ж, праз паўтары гадзіны ў яго сустрэча з Больмам і Бекерам. Вось і падарыць ім сюрпрыз!

А цяпер у бар. Удачу трэба адзначыць.

Вось і ён. Вісбах увайшоў, пакінуў у гардэробе плашч і шапку, знайшоў у зале свабодны столік. Прынеслі піва. Ён з прыемнасцю пацягнуў з куфля. Потым азірнуўся — і здзіўлена зморшчыў лоб. За суседнім столікам сядзеў шафёр Генрых Губэ.

Аскер злавіў позірк зваршчыка, прыветліва падняў куфаль.

— Ваша здароўе, пане Вісбах! Перасядайце да мяне. Тут выгадней.

Што ж, Вісбах быў не супраць. Ён кіўнуў, узяў свой куфаль і перабраўся да суседа.

Гутарка іх круцілася навокал працы зваршчыка і шафёрскіх спраў Губэ. За рамонт машыны Аскер частаваў, Вісбах ахвотна піў, ахвотна расказваў аб сабе, ствараючы абставіны, у якіх павінен быў адкрыцца і субяседнік.

Аскер адказваў той жа манетай. Затым гутарка зашла аб паездцы Кюметца і Аскера ў Асвенцім.

— Як вяла сябе машына? — пацікавіўся зваршчык.

— Усё аказалася ў парадку. Вы вялікі майстар, пане Вісбах.

— Ну-ну! — Зваршчык выдаўся збянтэжаным. — Пакіньце кампліменты, я не дзяўчынка.

(Працяг на стар. 7)

170

ЛЯСНАЯ ЖАМЧУЖЫНА

(Працяг са стар. 3)

што алеі, дарога навокал Парку, да Парку праз Белавежу і з Парку ў Запаведнік будзе асфальтавана. Што два берагі возера спалучацца цудоўным па сваёй лёгкай канструкцыі жалезным мастом. Што... (выбачайце за непасрэднасць, але ж гэта чалавечая справа) — пабудуецца таксама прыгожая па форме і абсталяванню падземная ўборная. Што... — хопіць! Каб у канцы напісанага хто-небудзь не падумаў, што я... не таго! — заяўляю, што ўсе макеты пабудоў аглядаў на ўласныя вочы, а ў Белавежскім парку працы ўжо пачаліся восенню мінулага года. Вясціся яны будуць на працягу пяці год этапамі. Першы — пабудова гасцініцы, як найпільнейшай патрэбы, другі — пабудова Мыслівускага палаца, трэці — пабудова разрыўковай часткі для турыстаў і загаспадараванне дрэвастану самога Парку. Паралельна павядуцца зямныя работы пры каналізацыі, тэлефонных і электрычных правадах. Вось і ўсё. А калі яшчэ не верыце, я для прыкладу прывяду вам праўдзівую гісторыю, якраз звязаную іменна з гэтай мэтай. Менавіта пасля вызвалення, калі аўтар гэтага артыкула, пражываючы ў Белавежы, хадзіў яшчэ ў рваных кароценькіх штоніках і вельмі часценька любіў шнырыць у развалінах Царскага палаца, яго неяк злавіў за вушы пры дэвастацыі старога муру пакойны зараз дзядзька Купрыян. Нацёршы як след вушы, ён паясніў: «Нішчыш, смарголь, а не ведаеш таго, што цэгла спатрэбіцца для адбудовы!» Адскочыўшы на бяспечную адлегласць аўтар здзіўлена запытаў: «А адкуль ты, дзядзьку, ведаеш?» «А бач, — адказаў ён, паказваючы ўгору на буслінае гняздо, — буслы гняздо звілі, значыць, людзі тут жыць прыйдуць!»

Самі бачыце — не памыляўся стары Купрыян!

Фота: Коля Лес

НАЙВАЖНЕЙШЫЯ СПРАВЫ СЕЛЬГАСГУРТКОЎ

(Працяг са стар. 1)

Гляньце, калі ласка, на нашы сенажаці. Кругом яны парэзаны меліярацыйнымі равамі. За апошнія тры гады звыш 35-тысячная армія членаў водных суполак абняла сваёй пастаяннай апекай каля 90 тысяч гектараў загаспадараваных лугоў. Не гледзячы на неспрыяльныя ўмовы цэлыя раёны нашага ваяводства павышаюць ураджайнасць. Як прыклад можна тут назваць Міхалоўскую ГРН. Самі ж ведаеце, што найчасцей на палях Беласточчыны сустракаецца жыта і авёс. Расліны гэтыя не найбольш карысныя. Прыхільнасць сялян да іх памалу змяншаецца. Прыбывае лубіну, сэрадэлі і другіх кармавых. Але вось пшаніцы нашы сяляне баяцца. Сеюць яе менш-больш 40 тысяч гектараў, а можна было б, з увагі на якасць глебы, павялічыць гэтук плошчу да 100 тысяч гектараў. Хутка, хутчэй чымсьці ў другіх раёнах краіны расце ў нас запатрабаванне на машыны. Вось на працягу чатырох першых месяцаў гэтага года нашыя гурткі купілі ўжо палавіну той колькасці трактараў, якая прыпадае на Беластоцкае ваяводства. Купілі б і больш, але іх няма. Маем зараз у пяць разоў больш, чымсьці ў мінулым годзе апаратаў для барацьбы з пустазеллем і са шкоднікамі раслін. Бачым тады, што ёсць у нас усе магчымасці, каб выйсці з адсталасці. З'езд паказаў нам спосабы, якімі можам гэтага дабіцца.

— Якімі тады найважнейшымі заданнямі павінны зараз заняцца сельскагаспадарчыя гурткі Беластоцкага ваяводства?

— Ёсць дзве найважнейшыя справы, якія выплываюць з пастаноў з'езда. Гэта канцэнтрацыя тэхнікі і рамонтна - абслугоўваючых баз ды ажыццяўленне ва ўсіх гаспадарках так званага «аграмінімум».

— Займемся, калі ласка, першай з гэтых спраў.

— Як я ўжо вам гаварыў, не хапае нам трактараў і прыдатачных машын. Трэба тады разумна гаспадарыць тым, што маем. Часта прыходзілася бачыць, як новыя, з-пад іголкі машыны зімой і летам стаялі пад голым небам. Гэта ж марнатраўства! Вось таму трактары і машыны трэба згуртоўваць у тых раёнах, у якіх яны хутчэй дадуць найвышэйшыя эфекты. Такіх раёнаў у Беластоцкім ваяводстве прадбачваецца звыш ста. У іх уводзіцца метад комплекснай механізацыі апрацоўкі зямлі. Адзін трактар будзе прыпадаць на 100—120 гектараў зямлі. Там будуць пабудаваныя гаражы і знойдзецца ўсё неабходнае для кансервацыі машына-трактарнага парку.

— Адкуль гурткоўцы возьмуць грошы на пакупку такой колькасці тэхнікі?

— Як заўсёды, з дзяржаўнага фонду развіцця сельскай гаспадаркі.

— А калі гэтага не хопіць?

— Тады прадстаўляецца ім 8-гадовы банкаўскі крэдыт. Апрача гэтага рады нарадовыя абавязаны дастасоўваць свае планы разбудовы рамонтна - абслугоўваючых баз да сеткі павышанай канцэнтрацыі тэхнікі. Для прыкладу, у Гайнаўскім павеце знаходзяцца ПОМ у Нарве і ў Кляшчэлях. Тым часам раёны найвышэйшай таварнасці распаложаны ў наваколлі Стараберазова і Чыжоў. Адтуль да бліжэйшага ПОМ-у звыш 20 кіламетраў. Вось гэтую дыспрапорцыю трэба як найхутчэй выправіць.

— Вы ўспаміналі аб так званым «аграмінімум». Што абазначае гэты тэрмін?

— Гэта асноўныя мерапрыемствы, якія неабходна **ўжо зараз увесці ў КОЖНАЙ** гаспадарцы. Перш за ўсё сістэматычна аднаўляць насенне: зараз праз чатыры гады, а ў наступнай пяцігодцы кожны трэці год. Не менш важнай справай ёсць астатковае адступленне ад сяўбы з плахты ці каробачкі. Гэта прыносіць нам затраты, якія сягаюць дзесяткаў тысяч тон збожжа. Затым шырэйшае прымяненне хімічных сродкаў барацьбы са шкоднікамі і пустазеллем. Гаспадар не можа сеяць абы што. Трэба дабівацца пастаяннага пашырэння засеваў пшаніцы, ячменя, кармавых і прамысловых. Усе гэтыя мерапрыемствы не патрабуюць капіталаўкладанняў. Плаціць толькі трэба за ўгнаенні, але скупы, як кажуць, заўсёды галодны. Гэта і ёсць «аграмінімум». У спалучэнні з канцэнтрацыяй тэхнікі яно памножыць сілы сялян у змаганнях за развіццё іх вытворчасці.

Гутарыў: В. РУДЧЫК

„САКОЛКА - ГОРАД РУЖ"

Чаму Саколка называецца горадам руж? А вось таму, што няма на Беласточчыне ніводнага горада, які б мог ганарыцца аж 2 тысячамі кустоў ружы, 2 цяпліцамі да гадоўлі кветак і марамі аб сакольскім гатунку ружы. Ружы гадуюць у Саколцы ад 1953 года з ініцыятывы старшыні Прэзідыума МРН Урбановіча. Як вядома, пачаткі ўсюды бываюць цяжкія. Знайшлося многа скептыкаў, якія гаварылі, што ружы і кветкі зусім Саколцы непатрэбны. Кусты ружы трэба было прывозіць з Вроцлава. Але затое цяпер ружы і кветкі прыносяць Саколцы вельмі многа славы. Старшыня Прэзідыум МРН вельмі стараецца пра выгляд горада. Дзякуючы таму Саколка многа разоў займала першае або другое месца ў конкурсах чысціні. У гэтым годзе Гайнаўка выклікала ўсе гарады Беласточчыны да спаборніцтваў на найчысцейшы і найбольш эстэтычны горад у ваяводстве ў Годзе Беластоцкай Зямлі. Адказваючы на заклік Гайнаўкі, Прэзідыум МРН у Саколцы апрацавала план упарадкавання горада. Ён прадугледжвае ўпарадкаванне вуліц і пляцаў, саджэнне дрэў і кветак, упарадкаванне вулічнага асвятлення і т.д. Многа прац зробяць жыхары горада. Між іншым працаўнікі Прэзідыум МРН і Закладу гаспадаркі камунальнай і мешканёвай перапрацуюць 522 гадзіны пры будове вул. Длугай і ўпарадкуюць пляц пры вул. Гродзенскай, на якім зроблены будзе невялікі скверык. Чыгуначнікі ўпарадкуюць пляц перад вакзалам і адновяць вакзальны будынак. Блёкавыя камітэты № № 48а і 48б выканаюць скрынкі на кветкі і ўпрыгожаць кветкамі балконы. Працоўныя Сакольскіх Закладаў мясцовай прамысловасці, Акруговай спулдзельні малечарскай і ПЗГС упарадкуюць тыя месцы, якія прылягаюць да іх закладаў і арганізацый і ўпрыгожаць іх кветкамі. Працаўнікі ПСС і ГС засадзяць 100 таполяў. Пры ўпарадкаванні пляцаў і саджэнню дрэў будуць працаваць працаўнікі МПРБ і моладзь з ЗМС. Горад атрымае 0,25 га сквераў, а такія вуліцы як Свярчэўскага, Спулдзельча і Крынская атрымаюць неонавае асвятленне. Вялікі націск кладзецца на рамонты будынкаў, аднаўленне элевацый і ўпрыгожанне дамоў. Як бачым, праграма вялікая. Зараз яна ўжо рэалізуецца. Гарадскія ўлады робяць усё, каб Саколка поўнасцю заслужыла на назву горада руж.

ГЕНРЫХ ПІЛІПАЙЦЬ
Саколка

ВОЎЧЫ СПЕЎ

(Працяг са стар. 3)

ў Мельніку ўспамінае ён і зноў перачытвае свае запісы:

«У лета 1254. Былі тады ж у Кракаве паслы папы. Нясліі яны ад папы благаслаўленне і вянец і сан каралеўскі. Бачыць хацелі князя Данілы. Ён перадаў ім: «Не выпадае ніяк мне бачыцца з вамі ў зямлі чужой».

— Так, ужо і тады хацелі папскія паслы захіліць на свой бок гаспадара нашага Данілу, — моўчкі разважаў пісец. — Калі ўбачылі, што каронаю яго ў ярмо не зманіш, у чужую зямлю не заклічаш — самі пайшлі да яго ў горад стольны Холм. Нават раз- воддзя не пабаяліся. Гм, разам з епіскапамі прыбылі...

І вочы пісца забегалі па пергаменце:

«Прымі вянчанне на караля». Не прыняў ён і тады, кажучы: «Не перастаюць жыць у нязгодзе з намі войскі татарскія. Як жа я магу прыняць вянец без дапамогі»?

Пурга паволі ціхла. Чуваць было, як выюць ваўкі ў лазняках над Бугам трывожна храпуць на замкавым дзядзінцы коні дружыннікаў, ды пастукваюць калатушкі начной стражы.

Невысокая, каржакаватая постаць князя Васілька паднялася з покуцця і захадзіла па пакоі.

— Нічога, браце мой, тут не прыдумаеш...

— Або прыдумаеш, або з вяроўкай на шыі нас у арду павядуць, — спакваля азваўся кароль.

І зноў у пакоі суцішылася. Недзе на бужышчах воўчая руя спрабавала ладзіць свой жудасны хор. А пісец забыўшыся на ўсё патануў ва ўспамінах.

Вось урачысты ўезд у Драгічын папскага легата Апізы ў акружэнні князя кракаўскага і сандамірскага Баляслава і князя мазавецкага Земавіта. Перад легатам, на падушцы з ружовага аксаміту прыслужнікі нясуць карону, каралеўскі посах і яблык. Золата і каштоўныя камені гараць чароўнымі бліскамі ў майскім сонцы. Рамесніцкі люд, купцы драгічынскія і чужаземныя, сяляне цясняцца паабапал дарогі, што вядзе на замкавую гару, у паважнай цішы сочаць за незвычайным карагодам. Ліецца меднагучны гоман званоў з вяршынь багародзіцкай царквы...

Даніла на каленях перад аналоем. Епіскап уладзімерскі бярэ з рук Апізы карону і ўкладае яе на чало Данілы. Ліецца малінавы спеў хора, адбіваецца ў высокіх царкоўных звод ах, падае на схіленыя галовы ўрачыстай каралеўскай світы. Даніла паволі ўзнімае свае рукі і епіскап са словамі: «Сіе венчаецца на караля Даніла, раб божы...» намашчвае іх мурам Даніла ўстае ў шэлесце і ззянні каралеўскіх шатаў. Апіза ўручае яму посах у правую і яблык у левую руку, кажучы: «Далучыўся, кароль, днём святым сённяшнім да ліку непераможных воінаў бязмернага каралеўства хрыстова...»

І ўжо па памяці пісец чытае ўголас:

— Даніло жэ прія венецъ въ городе Дорогычыне...

— Ніколі... Ніколі рука мая не працягвалася б па посах каралеўскі, каб не арда татарская...

Як быццам бы вырваны з адлеглага сну сам сабе ў адказ прашаптаў Даніла.

— І не тое, што Міндоўг, хітрасцю карону прыдбаўшы, палез з дружынаю сваёй ды з крыжакамі ў зямлю нашую, — працягваў яго думку Васілька. — Што ж, мы спадзяваліся: папа нам дапаможа адапхнуць ад граніц лютых ворагаў нашых. А ён не тое, каб...

— А ён сам хоча з нашых касцей сцену ад татар узвесці, каб арда часам і да яго трону не дабралася. Вось яно што!

Кароль гнеўна адсунуў стальны шлем з забралам, што ляжаў побач на лаве.

— Гэта табе не Бурундай. Той дык са сваімі войскамі цьмою-цьмушчаю падышоў да зямлі Бельскай і шле пасланцоў: «Іду на Літву, — маўляў, — калі прыяцель ты мне, дык прыходзь з дапамогай». А папа ўсё лёстачкамі, паціхеньку.

— Так, яно то вядома, як усё тут, — загаварыў Васілька, — а можа цяпер папа хоць крыху дапаможа. Няўжо яму лягчэй будзе, калі Бурундай, як семнаццаць год таму Батый, крывёю залье і попелам засыпле землі нашыя...

Кароль падняўся, падышоў да дзвярэй і, выхіліўшыся з іх, клікнуў стражніку:

— Дворскага ка мне!

Неўзабаве дворскі ціхачом усунуўся ў пакой і схіліўшыся стаў ля дзвярэй.

— Легата папскага прымаю, задбай, што трэба.

Мігам паслужнікі расставілі лавы, засцілаючы іх адамашкам і мядзвежымі скурамі, унеслі і раскаталі на падлозе каўры. Дворскі клапаціўся вакол урачыстага ўбранства караля. У каваных з серабра падсвечніках загарэлася мноства свеч. Князь Васілька таксама загадаў прынесці сёе-тое са сваіх убораў.

Калі пакой прыбраўся ва ўрачысты выгляд і нават пісец перастаў корпацца ў пыльным мяшку з пергаментамі, кароль азваўся да князя Васілька:

ВЕЧАР ДРУЖБЫ

Было тэта 26 мая бягучага года, у нядзелю. Набліжаўся ясны вясновы вечар, гасла малінавая зара і мяккі вецер прыносіў з палёў свежасць. Ва ўрачыстую латоднасць вечара выплыла аднекуль песня. Ціхая здалёк, яна была ад гэтага яшчэ больш прыгожая і нейкая ласкавая. Спявалі дзяўчаты. Туды, дзе чуліся спевы, ішлі жыхары Ляўкова і іншых вёсак. Усе зацікаўлены тым, што сёння пакажуць у сваёй праграме самадзейнікі з Барысаўкі (Гайнаўскі павет). Зараз на сцэне ляўкоўскай святліцы ідзе п'еса «Выпрабаванне». Выкананне п'есы добрае. Гледачы ў захапленні. Далей цешыць вока гледачоў апрануты ў беларускія народныя ўборы хор, які тут выступае ўпершыню. Хор выконвае песні са сваёй новай праграмы. Кожная яго песня ўзнагароджваецца гарачымі апладысментамі. Асабліва падабаюцца вясёлыя частушкі. Выступаюць і танцоры, у іх выкананні «Казачок» і «Крыжачок». Мілагучна разліваецца гармонік, і ён падрывае ногі ў танец. Затым даюцца кароткія і даўжэйшыя камедыйкі. Гледачы не сунімаюцца і раз-пораз праходзяць на «біс». Раней мастацкі гурток з Барысаўкі паспяхова выступіў у сваёй вёсцы і ў далейшым, заахвочаны першымі поспехамі, хоча наведаць суседнія вёскі. Праграму вядзе маладая настаўніца Люба Янюк (яна і пастаноўшчык танцаў і дырыжор хора). З-за лесу залатым пажарам узнімаўся круглы бліскучы месяц. Дробныя белыя хмаркі высцілалі яму дарогу сваімі лёгкімі празрыстымі тканямі, а вясёлыя, маладыя зыкі песні ўсё яшчэ смела ўрэзваліся ў цішыню ночы.

Янка Цялушэцкі
Новае Ляўкова

БЫВАЙ ШКОЛА

У Цябе, адзінаццацікласнік, адышлі ўжо хваляванні апошніх экзаменаў, адгучэлі развітальныя словы настаўнікаў. І вось ён, доўгачаканы атэстат сталасці!

Бывай школа! Твае выпускнікі выходзяць у вялікае жыццё.

Прымайце вышэйшыя школы, прымайце ўстановы маладое, вясёлае і бадзёрае папаўненне.

Многія выпускнікі Бельскага агульнаадукацыйнага беларускага ліцэя (а налічваецца іх больш 50) будуць і далей працягваць вучобу. І так, 10 асоб плануе паступіць у Пеленгнярскую школу, 6 асоб у Настаўніцкую студыю, 6 асоб ва Універсітэт, 6 асоб у Вышэйшыя сельскагаспадарчыя школы і г.д.

Некаторыя выпускнікі прыступяць да працы ў паасобных установах.

У Бельскім ліцэі гэта ўжо 13-ты выпуск. І выпускнікі яго зараз займаюць многа адказных пасад. Адных толькі інжынераў звыш 80 чалавек, 20 асоб працуе лекарамі, вельмі многа настаўнікамі. У самым ліцэі на 26 настаўнікаў 10 — гэта абсальвенты ліцэя.

Бельскі беларускі ліцэй, які ўзначальваецца дырэктарам Яраславам Васільевічам Кастыцэвічам, мае вялікія дасягненні і багатыя традыцыі.

М. Х.

На здымку: На экзамене ў беларускім ліцэі ў Бельску. Фота: В. Рудчык

ЧОРНЫЯ ГАДЫ

(Працяг са стар. 1)

ду, то будзе расстрэлены на месцы. І фактычна, адзін з найстарэйшых гаспадароў у Новым Масеве, здаецца прозвішчам Дулько, сказаў, што ён тут нарадзіўся, тут пражыў свой цэлы век і нікуды не паедзе. Немец тут жа яго застрэліў. Мая сям'я складалася з 6 чалавек: я з жонкаю, дзве дачкі і сын з жонкаю. Тут жанчыны паднялі крык, лямант і плач. Кожны разгубіўся і не ведаў, што рабіць, ад чаго пачынаць, як і якія рэчы ўкладаць на адзіную фурманку. Хаця ўжо прайшло больш як 20 год, але як сёння памятаю, што жонка ў поспеху і разгубленасці з маіх 2 пар ботаў узяла 2 боты, але абодва з правай нагі, так што, прыехаўшы на месца, не было ў што абуцца. Пунктуальна праз 2 гадзіны прышоў грузавік накрыты брызентам і забраў маю жонку, жонку сына, а таксама абедзве дочкі і шмат іншых жанчын і дзяцей і павёз. Мужчынам не сказалі, куды павязуць іх сем'і. Мужчынам строга прыказалі пільнаваць сваіх фурманак і наладаваных рэчаў. Тут можна было бачыць, з якім вялікім жалем жанчыны і дзеці развіталіся са сваімі бацькамі. Колькі было слёз і праклёнаў. Усе думалі, што ўжо больш ніколі не пабачаць сваіх родных. Я цяпер маю 76 год. Добра памятаю, калі яшчэ хадзіў у пачатковую школу, то настаўнікі нас навучалі, каб не рабіць ніякай крыўды птушкам і не раскідаць іх гнёздаў, і ў гэтым жа напрамку мы выхоўвалі сваіх дзяцей, а тут гітлераўцы на працягу 2 гадзін адразу разбурылі і знішчылі родныя гнёзды некалькіх вёсак. У першую чаргу было вывезена насельніцтва з вёскі Чола, Масева І, Новага Масева, Замоша і Соўя. Больш 300 фурманак пад сільнай эскортай немцаў вырушыла ў напрамку мястэчка Поразава, Ваўкавыскага павета. Потым іншыя вёскі вывозілі ў іншых напрамках. Але, як відаць, для фашыстаў не пільна было зрабіцьператасоўку ў кароткім часе, бо ад'ехалі толькі каля 9 кіламетраў і тут трымалі нас цэлыя суткі, а на другі дзень падпалілі ўсе нашы будоўлі, школы ў Новым Масеве, у Масеве І, Тушэмлі і школу і царкву ў Ціхаволі, так што кожны мог пабачыць, як гарэла яго ўласная хата. У меру таго, як было вывезена пакінутае дабро, падпальвалі іншыя будоўлі, пакінулі толькі чыстае поле. Такім спосабам на працягу некалькіх дзён высялілі каля 30 вёсак. А залежала немцам на тым, каб насельніцтва не мела магчымасці падкармліваць савецкіх партызан, якія масава залягалі ў лясах Белавежскай пушчы. Ці ж не маглі фашысты прыдумаць іншага метаду барацьбы з партызанамі? Толькі на 5 дзень прывезлі нас да вёсак: Кулевічы, Кавалі, Навасады і Лескі і размясцілі ў кожным доме па адной сям'і супольна з гаспадаром. І тут мы знайшлі свае сем'і. Трэба сказаць, што мясцовае насельніцтва вельмі ветліва абходзілася з намі і ўсімі сіламі і спосабамі, чым толькі маглі, дапамагалі нам. Аднак хутка вывезенцы раз'ехаліся хто куды, а я з сям'ёй апынуўся ў мястэчку Лыскава, Ваўкавыскага павета. А вось мяне спаткала цэлы шэраг бяды і няшчасця. Па-першае, узялі старэйшую дачку на прымусовыя працы ў Нямеччыну. Потым быў забіты мой адзіны сын. Яшчэ пазней пажар знішчыў усё, што можна было ўзяць з сабою пры выездзе з Чола. Такім спосабам я астаўся зусім без усякіх сродкаў да жыцця. Пасля пажару не асталося ні лыжкі, ні міскі, ні кашулі на змену, ні абутку, ні прадуктаў харчавання. І купіць у нямецкіх склепах нічога не можна было. Але якраз у такі час я спаткаў свайго старога калегу, які працаваў настаўнікам і які дапамог мне атрымаць працу ў беларускай школе ў Лыскаве. Праз даўжэйшы час тут школы не было, і таму адразу прышло вучыцца з мястэчка і акалічных вёсак каля 300 дзяцей. Бацькі плацілі нам у месяц па 2 маркі ад кожнага вучня. Таксама бацькі дапамагалі мне харчавацца. Немцы жадалі, каб у кожным класе павесіць партрэт Гітлера і лозунг «Няхай жыве пан Гітлер». Вельмі часта прыходзілі немцы на лекцыі і прыслухоўваліся як праходзіла навука ў школе. А потым, праз данос нейкага нямецкага перакладчыка Астроўскага, арыштавалі мяне і пасадзілі ў лагеры ў горадзе Ваўкавыску. Гэта быў адзін з баракаў на 300 чалавек, кожны з адным толькі акном у столі і без ніякіх прыладаў да спання ці сядзення. Кожны дзень выклікалі з баракаў па 10—20 чалавек і расстрэльвалі, у першую чаргу дактароў, інжынераў, савецкіх настаўнікаў і іншую інтэлігенцыю. Прасядзеў я тут больш як тры тыдні.

Як толькі быў вызвалены Бельск ад гітлераўскай акупацыі, я з жонкай і малодшай дачкою пераехаў у сваю родную вёску Кнаразы і ад 1-га верасня 1944 года і праз 12 год працаваў настаўнікам у пачатковай школе ў Зубаве. За грамадскую працу на карысць школы і насельніцтва атрымаў Сярэбраны Крыж Заслугі, Медаль Дзесяцігоддзя, некалькі дыпломаў і спецыяльную адзнаку за высокія ўраджаі з паказова - дэманстрацыйных палетак на сельскагаспадарчай выстаўцы ў Бельску. Ад 1955 года з'яўляюся членам ПАРП. Загоіліся ўсе раны ад папярэдніх перажыванняў. Цяпер маю ўжо 76 год. Пяцідзесяты год жыву са сваёй жонкай, якая была і ёсць праўдзівым памочнікам на працягу ўсяго жыцця. Рэгулярна атрымліваю рэнту і лічу сябе вельмі шчаслівым чалавекам. Жыву ў Бельску разам з дачкою і ўнукамі і ў меру маіх сіл працую тэрэновым грамадскім апекуном і час ад часу пішу звесткі да газет.

НЕСТАР ПЕРАВОЙ
Бельск

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

ЭРОЗІЯ ЗАБІРАЕ МІЛЬЁНЫ

Вее вецер, ідзе дождж... Адны цешацца з гэтага, іншыя журацца. Тыя на пляжы праклінаюць дрэннае надвор'е, а сяляне пераважна чакаюць на дождж, так патрэбны для нармальнага развіцця раслін. Дождж патрэбны ў сельскай гаспадарцы так, як нам здароўе.

Аднак не ўсе ведаюць, што атмасферныя ападкі памагаюць нам і... адначасова шкодзяць. На Беласточчыне адносіцца гэта асабліва да ўзгоркаў галоўных марэн перыяду наймалодшага абледзянення. Іменна там найбольш сільна выступае з'ява тзв. эрозіі глебы. Гэта размыванне, раздрабнянне і перамяшчанне часцінак глебы з верхніх яе пластоў, а значыць найбольш цэнных элементаў арганічных і мінеральных. Вяжацца гэта са стратаю харчовых элементаў, а таксама з псаваннем камякаватай структуры.

У Польшчы маем каля 20% глебы падатлівай на эрозію. У нашым ваяводстве гэты паказчык з'яўляецца ніжэйшым у параўнанні з іншымі, што, аднак, абсалютна не перакрэслівае важнасці праблемы, перад усім у тых раёнах, дзе плывуць рэкі, або знаходзіцца гарыстая мясцовасць. Страты, якія церпяць сяляне, не аблічваюцца, але вядома, што даходзяць да некалькіх сотняў тысяч злотых.

Як падаюць загранічныя весткі рака Місісіпі паглынае каля 3 мільярдаў долараў у год. Гэта вартасць калія і фосфару, які штогод сплывае разам з часцінкамі глебы. У СССР гэтай праблемай займаецца многа навуковых устаноў, між іншым Навасельская сельскагаспадарчая станцыя.

Эрозія глебы адбываецца ў двух напрамках: вертыкальным (перамяшчэнне глебы з вышэйшых мясцовасцей у ніжэйшыя) і гарызантальным (звязана з рухам вады асабліва ў рэках). Фактарамі, якія прычыняюцца да страт, з'яўляюцца: атмасферныя ападкі, вятры, нахілы, колькасць і якасць расліннага покрыва, а таксама спосаб выкарыстання глебы.

Засцерагальныя сродкі гэта; меліярацыя, абвалванне, тэрасы, засцерагальныя лясныя зоны, ворыва ў палосы, або спецыяльныя супрацьэразійныя пладазмены. У Савецкім Саюзе асаблівую ўвагу звяртаюць на лясныя зоны. З'яўляюцца яны натуральнымі рэгулятарамі водных адносін. Такія зоны затрымоўваюць таксама арганічныя часціны, якія сплываюць з вадою. У раёнах, ахопленыхляснымі зонамі, утвараецца своеасаблівы мікраклімат, які спрыяе вырошчванню многіх раслін.

У процідзеянні эрозіі глебы галоўны прынцып гучыць: у перыяд празмернасці ападкаў трэба адвесці ваду якнайменшымі палоскамі, каб менавіта ў найбольшай ступені агранічыць спалосканне верхняга пласта глебы. Калі доўгія нахілы — робім зоны з трывалай расліннасці, найлепш з мяшанак траў і матыльковых раслін, якія затрымоўваюць глей і арганічную эмульсію.

У СССР ужываюцца і іншыя спосабы ў барацьбе з эрозіяй. Метад апрацаваны Навасельскай сельскагаспадарчай станцыяй заключаецца ў выкананні барознаў упоперак ската (праз 2—4 м).

У нашых умовах гаворыцца перад усім пра рацыянальнае выкарыстанне мясцовасцей найбольш схільных да эрозіі. Сутнасць справы заключаецца ва ўвядзенні спецыяльных пладазменаў, галоўным чынам траў з матыльковымі, а таксама ў выконванні ворыва і іншых агратэхнічных працэдур, згодна з указаннямі сельскагаспадарчай навукі.

Эрозія была ў час усеагульнай з'явай у перыяд ледавіка. Сёння яе трэба абмяжоўваць, таму што каштуе нас мільёны.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

— Сядай, Васілёк, браце, вось тут, разам са мною, па правай руцэ.

— Не выпадае мне, Данілa, ты ж у кароне, — збянтэжыўся Васілька.

— Карона? Яна з рук чужых, а ты маёй душы і цела палавіна.

З дастойным паклонам увайшоў легат і, узняўшы вочы на караля, прамовіў:

— Каралю зямлі рускай. ад айца святога са сталіцы Пятровай, прыношу табе благаслаўленне і надзею яго на...

— Толькі ўсяго? — нецярпліва ўсклікнуў кароль.

Легат ад нечаканасці і здзіўлення ўздрыгнуўся ўсім целам:

— ...і надзею, што твае хрысталюбівыя воі змогуць сілу бязбожных татар...

— Войска!.. Войска і зброя нам патрэбны! — Кароль сарваўся з месца. — Бурундай з ардой татарскаю ў зямлі ятвяжскай вясны чакае, каб хлынуць полчышчамі на зямлю нашую. Каменя на камені не пакіне.

Легат маўчаў.

— Чаму маўчыш, пасланча? З пустымі рукамі і славаўслоўем зноў да нас прыбываеш!.. Сёння прыбыў ты сюды, сёння і назад збірайся! — выкрыкнуў кароль.

Легат скланяўся ў нявольнічых паклонах і задам падаваўся да дзвярэй. Вось ён ціхенька высунуўся з іх, каб больш ужо ніколі не прыносіць каралю Данілу на зямлю рускую благаслаўлення ад хрыстовага намесніка з Вечнага Горада.

Кароль маўчаў. У вачах яго ігралі сухія маланкавыя бліскі злосці і адчаю.

— І зноў самі мы сабе апорай і дапамогаю, — ціха азваўся Васілька.

Васковыя свечы плакалі гарачымі слязьмі і затаплялі пакой мядовым пахам надбужанскіх лугоў і бору.

Вусны каралеўскага пісца бясшумна маліліся.

Люты 1257 года ахутаў землі паміж Бугам і Нарвай сыпкімі снежнымі суметамі. Пад сценамі мельніцкага замка воўчыя зграі спявалі свае нудныя, жудасныя песні.

МІХАЛАЙ ГАЙДУК

ТРАГЕДЫЯ ЦІ ЗДРАДА?

Вайна паміж Японіяй і ЗША пачалася ад падступнага разгрому амерыканскага ваеннага флоту ў бухце Пёрл Харбар на Гавайскіх астравах. Амерыканцы надоўга страцілі панаванне на бяскрайніх водах Ціхага акіяна. Зрэшты, не лепш мелася справа і з паветранымі сіламі. У бясхмурным блакіце паўднёвага неба, бліцам галавешкі загараліся цяжкія ўстарэлыя самалёты атакаваныя хуткімі, як бліскавіца, навюткімі японскімі знішчальнікамі «Zero». Іх таямніца пачынае выяўляцца толькі цяпер — праз дваццаць пяць год! Гэта амаль фантастычная гісторыя, якая павінна даць адказ на нечаканае запытанне: — Ці славутыя японскія знішчальнікі не з'яўляюцца вынаходкай амерыканскай «Кампаніі Аэранаўтычных Канструкцый ДУГЛАС»?

Было гэта ў 1937 годзе. Тузін рэпарцёраў найбольшых газет заходняга ўзбярэжжа ЗША атрымала запрашэнні на аэрадром Дугласа ў Санта Маніка. На досвітку вызначана там паказ эксперыментальнага самалёта - знішчальніка, які пабудавана ў глыбокай таямніцы. Рэпарцёры з'явіліся пунктуальна. На світанні. Засталі групу найвышэйшых амерыканскіх вайсковых камандзіраў у залатых галонах і ордэнах. Інжынеры фірмы паінфармавалі сабраных аб новым самалёце. Потым выступалі генералы: «Аб гэтым можна напісаць... а аб тым нельга пісаць...»

Штаб механікаў яшчэ раз пракантраляваў апарат, які стаяў накрыты чахламі. Нарэшце раскрылі яго і ўсе ўбачылі самалёт, які здзівіў нават найбольш вялікіх знаўцаў. Рабіў ён уражанне нейкай таемнай сілы і магутнасці. Быў гэта аднаасабовы знішчальнік, апошні крык моды, абсталяваны кулямётамі і гарматамі 20 мм. Кабіна бранiраваная.

У самалёт сеў Артур Скер, лейтэнант амерыканскай авіяцыі. Мужчына мажны, 185 см узросту, падобны на героя ў фільмах пра лётчыкаў. Яго жонка, цудоўная брунетка, махала хустачкай так, як бы яе муж выбраўся ўсяго на кароткі шпацыр. Ударыў у вушы аглушальны гул матора і «Дуглас А—3», гонар і надзея фірмы, знік у прасторы. Лётчыка прасілі быць надта асцярожным, бо самалёт свежа пабудаваны і прайшоў мала выпрабаванняў. Усякая рызыка магла б мець трагічны канец. Аднак Скер не пераймаўся перасцярогамі. Маланкаю праімчаў над аэрадромам на вышыні 150 метраў. Ірвануўся ў хмары. Адтуль пікаваў проста ў зямлю, аж гасцям займала дыханне ў грудзях і замірала сэрца. Зноў падняўся ўгору і, зноў пікаваў уніз штораз шпарчэй. Генералы задаволена ўсміхаліся. «Дуглас А—3» вытрымалая машына! Лётчык трэці раз кінуўся ў хмары і... прапаў. Па-над аэрадромам зрабілася ціха.

Праходзілі хвіліны. Чакалі. Неспакойна шапталіся і пазіралі ў неба. Выслана самалёты на пошукі. Прачасалі яны цэлае марское ўзбярэжжа; далятелі нат' да таго ра... ёна акіяна, які амерыканскія лётчыкі празвалі «могілкамі». Знаходзіліся яны далёка па-за межамі дыстанцыі, што перакрэслівала найменшыя магчымасці вярнуцца ў родную базу. «Дуглас А—3» прапаў бясследна — не знойдзена ні яго аскодкаў, ні рэштак парашута. Маўчала таксама радыё Скера, хаця лётчык, які ляціць на вялікай вышыні, мае час перадаць трывожныя сігналы перад катастрофай.

Пачаўся ўжо дзень. Вайсковыя развіталіся з рэпарцёрамі ўзяўшы ад іх абяцанне, што ніхто не напіша ані слоўца аб гэтай афёры. Фірма Дуглас зneaхвочаная няўдачаю, перастала цікавіцца канструкцыяй знішчальніка «А—3»...

* * *

Праз 25 год рэпарцёры маўчалі, стрымоўвалі дадзенае слова не пісаць. Урэшце загаварылі аб гэтым літаратурна пару месяцаў таму назад. Высунулі яны такое дапушчэнне:

Ад аэрадрома ў Санта Маніка да граніцы Мексікі каля 200 кіламетраў у простай лініі. Лётчык «Дугласа А—3» мог лёгка пераадолець гэтакую адлегласць і сесці на пустынная паўднёвай тэрыторыі Каліфарнійскага паўвострава — ужо на мексіканскай зямлі. Дэмантаж машыны і пагрузка не часцей на японскую лодку не заняла б шмат часу...

...кі патрэбна для ўстанаўлення планаў і наладжання прадукцыі новага апарата. «Zero» з'яўлялася дакладнай копіяй «Дуглас А—3» — з той розніцай, што не меў браніраванай кабіны. У краіне «камікадзе» і «харакіры» не звярталася вялікай увагі на жыццё лётчыка...

Хто ведае, можа Скер жыве па сённяшні дзень дзесьці ў глухім закутку свету — у дабрабыце і роскашы. «Ганарар» за такую здраду даходзіць да велізарных сум. Разведкі захоўваюць у абсалютнай таямніцы такога роду афёры!

— А мо', — гавораць некаторыя, — Скер трагічна загінуў тады ў хвалях акіяна?

Так ці інакш, але даволі таго, што масавы выраб сваіх шалёных знішчальнікаў пачалі японцы толькі ў 1940 годзе. Тры гады, якія аддзяляюць ад таямнічых падзей у Санта Маніка — гэта якраз столькі, коль...

Аднак жа такая здагадка не мае падстаў.

а-ся

МОДА

Гэтым разам «мода» не толькі для жанчын. Тры мадэлькі дэманструюць мадэлі супрацьсонечных акуляраў — модных у сёлетнім сезоне.

КОЦІКІ

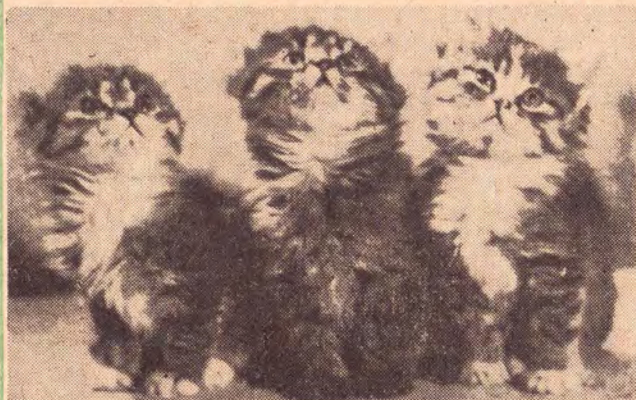

Фота: Янка Цялушэцкі

ЦІ ВЕДАЕЦЕ ВЫ...

...Што насельніцтва Зямлі за апошнія 300 год павялічылася больш чым у 5 разоў. У 1650 г. яно складала 545 млн., у 1900 — 1,6 млрд., цяпер — больш за 3 млрд., к 2050 г. яно дасягне прыкладна 8—10 млрд. чалавек.

...Што на тых плошчах, якія цяпер апрацоўваюцца ва ўсім свеце, пры добрых ураджаях і павелічэнні каэфіцыента карыснага дзеяння прадуктыўных жывёл на 20 працэнтаў можна атрымаць прадукты харчавання для 60—85 млрд. чалавек.

...Калі ўся раслінасць сушы будзе прадстаўлена кармавымі і харчовымі культурамі, то сродкаў харчавання хопіць дадаткова яшчэ на 58 млрд. чалавек.

...Калі ўся раслінасць мораў і акіянаў будзе спажывацца людзьмі і хатнімі жывёламі, харчамі будзе забяспечана 290 млрд. чалавек.

...Калі ў працэсе фотасінтэзу будзе ўсвойвацца ўся энергія, якая паглынаецца лісцем, расліны сушы забяспечаць харчаваннем... 2,7 трыльёна чалавек, а ўсе расліны Зямлі (у тым ліку акіянаў і мораў) — каля 13 трыльёнаў чалавек.

ЖЭНЬ-ШЭНЬ У БЕЛАРУСІ

Цэлае мора рамонкаў... Наваколле напаўнле цудоўны водар. Так бывае летам на палетках саўгаса «Вялікае Мажэйкава». Тут для вырошчвання рамонку адводзяць лепшыя землі, угнойваюць іх, даглядаюць. Напрыклад, у мінулым годзе было засеяна 100 гектараў.

Высушаныя кветкі накіроўваюць на фармацэўтычныя заводы.

Вырошчваюць у саўгасе і валер'янку. Гэту каштоўную сыравіну кіруюць мажэйкаўцы на фармацэўтычныя заводы не толькі краіны, а і за мяжу. Славяцца яны і высокімі ўраджаямі спарынні. Так, звычайнай жытняй спарынні. У народзе яе называюць ражкамі ці вароннім вокам. Звычайна гэта лічыцца захворваннем жыта. А вось у саўгасе вялікія плошчы збажыны спецыяльна заражаюць грыбком, каб атрымаць спарынню. І чым больш яе будзе — тым лепш. Са спарынні атрымліваюць каштоўнае лякарства.

Растуць на саўгасных палетках жаўтушнік шэры, рагулькі высокія, сінюха блакітная. Тут можна ўбачыць такія лекавыя культуры, якіх у нашай паласе нідзе не сустрэнеш. Напрыклад, рэвень тунгускі. У 1956 годзе гэту культуру завезлі з Кітая. А цяпер яна ўжо займае тры гектары і ўраджаі дае выдатныя.

Жэнь-шэнь... Колькі легенд і казак ходзіць пра гэту расліну! І, магчыма, таму, што яна вельмі рэдка сустракаецца. Калісьці цэлыя экспедыцыі і адзіночкі — шукальнікі накіроўваліся ва Усурыйскую тайгу, у лясы Кітая, Карэі ў пошуках жэнь-шэня. Людзі гінулі з-за яго. Лічылі вялікім шчасліўцам таго, каму ўдавалася знайсці «корань жыцця». І недарма, бо гэта расліна мае неперасягнутыя лекавыя якасці.

І вось у 1956 годзе з далёкага Кітая жэньшэнь трапляе ў саўгас «Вялікае Мажэйкава». «Кораню жыцця» спадабалася беларуская зямля, і ён выдатна прыжыўся тут. У першай брыгадзе расце гэта культура на плошчы 0,5 гектара. Жэнь-шэнь своеасаблівая культура. Восем лет і восем зім трэба чакаць, пакуль «корань жыцця» набярэ свае славутыя лекавыя якасці. І вось ужо шосты год, як жэньшэнь любоўна выхаджваюць аграном Ганна Дзяшук, рабочыя Яніна Макусь і Алена Жыбтар. Яны падкормліваюць расліны ўгнаеннямі, праполваюць, і тыя добра развіваюцца.

Летась на саўгасных палетках з'явіўся яшчэ адзін навасёлец — лімоннік кітайскі. Ён падобны на дзікі вінаград і па сваіх лекавых якасцях мала чым уступае жэнь-шэню. Затое ён выйграе ў тэрмінах выспявання. Лімоннік кітайскі набывае свае лекавыя якасці праз тры гады. Пад новую культуру адведзена паўгектара. Наладжан клапатлівы догляд яе.

У адрас саўгаса часта прыходзяць пісьмы з усіх канцоў краіны. Людзі просяць дапамагчы дастаць і прыслаць рэдкія лекавыя травы.

В. БОЛТАЧ

Шчучынскі раён.

«КОРАНЬ ЖЫЦЦЯ»

Трыбуна чытачоў

Прыгожанькі домік, праўда? Такіх аднасямейных домікаў многа ёсць у гарадах. Але не толькі ў гарадах.

На здымку вы бачыце домік Станіслава Янушкевіча з вёскі Маліннікі (Бельскі павет). У гэтай вёсцы шмат такіх дамоў. Сяляне ўсё больш і больш будуюць не драўляныя, а цагляныя дамы.

Фота: мх.

ФАЛЬКЛОР БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

А МОЙ МІЛЫ ЗАХВАРЭЎ

А мой мілы захварэў,
Кіселіку захацеў.
Ох, ну, ды ах, ну,
Кіселіку захацеў!

Ой, цыц, мілы, не ўмірай,
Кіселіку дажыдай.
Ох, ну, ды ах, ну,
Кіселіку дажыдай!

Пашла баба па селу
Пазычаці кіселю.
Ох, ну, ды ах, ну,
Пазычаці кіселю!

Не дастала кіселю,
А дастала аўса.
Ох, ну, ды ах, ну,
А дастала аўса!

Намачыла кісель
На 12 нядзель.
Ох, ну, ды ах, ну,
На 12 нядзель!

На баране цадзіла,
А на лёдзе варыла.
Ох, ну, ды ах, ну,
А на лёдзе варыла!

Пакуль кісель кіпеў,
Мой міленькі адубеў.
Ох, ну, ды ах, ну,
Мой міленькі адубеў!

Як на покуце ляжаў,
Яшчэ было трошкі жаль.
Ох, ну, ды ах, ну,
Яшчэ было трошкі жаль!

Як вывелі за сяло,
Ужо стало весело.
Ох, ну, ды ах, ну,
Ужо стало весело.

Ад сваёй бабулі з Галяковай Шыі запісала Галя Шаняўская.

Дарагое СЭРЦАЙКА!

Я заўсёды чытаю «Ніву», а найбольш мяне цікавяць твае парады. Бачу, што ты, «Сэрцайка», многа ўсяго добрага раіш людзям. Я хачу запытацца, ці і мне параіш у маёй справе. Ці магу я карыстацца «Календаром малжэньства», калі менструацыя ў мяне выступае што 24 дні.

Вельмі прашу, дарагое «Сэрцайка», парай мне, бо саромлюся пытаць каго - небудзь, а пісьмова аднак адважылася цябе запытаць.

Оля, з вёскі М.
Бельскі павет.

Дарагая Оля!

Карыстанне «Календаром малжэньства», як гавораць лекары, не гарантуе ў 100 працэнтах пэўнасці, таму заляцаюць карыстацца ім асцярожна і толькі тым жанчынам, якія сапраўды маюць рэгулярную менструацыю. А калі ты маеш у сябе гэты каляндар, дык прачытай уважліва уступ у календары.

Я са свайго боку раіла б табе лепш стасаваць прэзерватывы «Ultra», гэта больш пэўны сродак, а таксама глабулькі «Zet». Гэтыя сродкі можна купіць у кожнай аптэцы і драгерыі, а таксама ў кіёску «Рух».

СЭРЦАЙКА

З ПІСЕМ ЗЕМЛЯКОЎ

СЫНОК ЖОРЖЫК

Людскія дзеці не толькі бацькоў сваіх паважаюць, але і да чалавека чужога маюць пашану такую самую, словам непрыстойным не прагаворацца, ды ў школе з іх кіраўнік задаволены. Але вось бачу, як гадуюць сынка свайго суседзі нашы Іван з Аксанаю. Жоржыку іхняму ўжо хіба з пятнаццаць год мінула, бо ў сёмым класе вучыцца, а надакучлівым зрабіўся, ратунку ніякага перад ім няма шака!..

Летам па садах адно чапляецца, хаця і ў іх саміх слівы, як бульбіны тыя, выспяваюць у жніво аўсянае, і яблыкі сочныя. Але яму, Жоржыку, не ў ядзе справа, для разбэшчанасці крадзе, ды годзі! З голлем выскубе, паламае, аж шкада глядзець на яблыні панішчаныя. Зіма настане, шайку сабе збярэ з такіх, як ён, сані з панадворкаў валакуць патайком, каб на горцы пакатацца і пасля пакінуць іх дзесьці ў полі: шукай тады цэлымі днямі хоць галаву скруці, добра, што яшчэ аглоблі пад плотам пакінуць.

Часамі ўспамяне хтосьці Івану пра Жоржыкавы выбрыкі, дакажуць дзеці другія аб ім, прыходзіць дзядзька праз дзён пару з крыўдаю да хаты Іванавай, але той усяго агукнецца, нібы чаго да яго сына прыдзіркі шукаюць! Тут-як-тут Аксана з'явіцца бы з-пад зямлі, паспявай чалавеча хутчэй уцячы ад ляманту яе вісклівага, бо залае, з балотам змяшае зусім. Не смей аказацца пра Жоржыкавы брыдкасці, ён сынок каханы, не прымяраючы, як анёл чысцюсенькі, бязгрэшны, а людзі злыя ўсё на яго даносяць!?...

Вырастае ён на хулігана праўдзівага, вучыцца, абы з рук збыць, па два гады ў адным і тым жа класе зімуе. Буяніць вечарамі пазавугеллю з кавалерамі, якія нагаварваюць яго, каб вераб'і кідаў праз люфцік у хату, дзе дзяўчаты збіраюцца на пасядушкі. А на Каляды звязду такую насіў са спольнікамі і гаспадынь віншавалі, за што пачастункі розныя атрымоўвалі разам. Малышы гурбою ўслед за імі клубаваліся, тады нагаварылі Жоржыка кавалеры тыя, каб разагнаў ён дзетвару непатрэбную. Так яно і сталася. Жоржык, доўга не думаючы, выхапіў ножыка з кішэні і нагнаў пару саплякоў, і кажушкі парэзаў ім паласамі.

Назаўтра пайшлі маткі да Івана і Аксаны са сваркаю, то ім нат' не схацелі паверыць, а Іван наканец сказаў, што маладзец Жоржык, бо чаго яны, значыць, малыя адусюль, хадзілі следам; мала, што кажухі парэзаў, павінен быў яшчэ насы расхвастаць шпукам смаркатым.

Цяпер, на Вялікдзень, з валачобнікамі цягаўся начамі, аж да ранку. Сама бачыла, як п'яным валяўся пад плотам у гразі, не могучы дзвярэй намацаць да хаты сваёй, а на другі дзень, пад вечар, у краме віно хляптаў ад смагі вялікай, усю бутэльку выцадзіў адразу быццам чай салодкі; а спольнікі яго-ныя, бамбізы васемнаццацігадовыя, клеплюць па плячы і хваляць за галаву моцную да гарэлкі і поскудзі ўсякай праціўнай.

Дзе ж такому распусніку навука ў галаву будзе лезці, калі ўжо за папойкамі разглядацца пачаў, дзевак шчыпае і па забавах разбіваецца, нажом замахваецца, як кажуць, да валацугі прыпадобніўся, чысты цыган.

Дачакаецца Іван з сына гора на старасць, самога яго пачне лупіць, як толькі падрасце да войска... Цацкае, глядзіць бяду, і не агледзіцца, калі з хаты ўцякаць давядзецца за кавалкам хлеба жабрачага, чаго добрага, горла падрэжа, каб ногі выцягнуў бацька лішні... Няйначай і Аксанцы гэтай ганарыстай не раз яшчэ слёзы пацякуць ад рукі сынавай такой...

АДОЛЬ КАСТРЫЦА

Крама без шыльды

У вёсцы Піражкі, Сакольскага павета, ёсць крама, якая змяшчаецца ў каморцы грам. Аляксандра Крыштаповіча. Каб зайсці ў краму, трэба праходзіць праз сені гаспадара. А ў сенях, як вядома на вёсцы, таўчэцца цеста свіням, стаяць рашкі. Тут вясною і летам маюць зборышча мухі. І як толькі адчыніш дзверы ў краму, усе яны пнуцца туды. Прадаўшчыца Кузміцкая не можа даць рады мухам.

Крама не мае шыльды. І калі хто чужы хоча зайсці ў краму, каб купіць чаго, пытаецца людзей, дзе знаходзіцца крама, а потым шукае па ўсіх хатах. Трэба, каб жыхары Піражкоў і Астраўка падумалі аб новай краме і прыступілі да яе пабудовы, не чакаючы, калі ГС у Крынках пачне будаваць, таму што ГС у Крынках на 1963/64 гады запланавала пабудаваць крамы ў Бабіках, Кнышэвічах, Шудзялаве, Крушынянах, Талькоўшчыне, Гуранах і іншых. Вёска Піражкі ў план не ўваходзіць.

Сцяпан Кузьма

КІНО

Праграма на 24—30.VI.1963 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Torreador" (meksykański). 25—27. „Czternaście dni" (jugosł.), 28—30.

Кляшчэлі
„Ruda Julka" (franc.). 25—27. „Spotkanie w „Bajce" (polski), 28—30.

Навасады
„Ukryte skarby" (czeski); 21—30.

Нараў
„Rodzina Milcarków" (polski), 26—30.

Нараўка
„Dziewczyna z dobrego domu" (polski), 26—30.

Чаромуха
„Śladami Ikara" (radz.), 25—27. „Dom na rozstajach" (radz.). 28—30.

Чыжы
„Jadą goście, jadą" 26—30.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Alibi nie wystarczy" (czeski), 26—30.

Бранск
„Księga dżungli" (ang.), 25—27. „Wielka, większa i największa" (polski). 28—30.

Гродзіск
„Komedianty" (polski), 26—30.

Орля
„Pierwszy lot w Kosmos" (radz.), 26—30.

Рэйск
„Dwaj panowie N" (polski), 26—30.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Pod słońcem Indii" (hinduski). 25—27. „Kolorowe pończochy" (polski), 28—30.

Міхалова
„Przygody Munchhausena" (czeski), 25—27. „Na białym szlaku" (polski), 28—30.

Супрасль
„Skradziono bombę" (rumuński). 25—27. „Sami na oceanie" (radz.), 28—30.

Чорна Беластоцкая
„Ożeniłem się z czarownicą" (franc.). 25—27. „Na scenach świata" (rumuński), 28—30.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Rok przestępny" (radz.). 25—27. „Kolorowe pończochy" (polski). 27—30.

Мілейчыцы
„Piąty wydział" (czeski). 25—27. „Dom na rozstajach" (radz.). 28—30.

Нурэц
„Ostatni świadek" (NRF). 24—26. „Na białym szlaku" (polski), 27—30.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Dwie strony medalu" (angl.); 25—27. „Głos z tamtego świata" (polski). 28—30.

Сухаволя
„Skrawek błękitnego nieba" (jugosł.). 25—27. „Ogniomistrz Kaleń" (polski), 28—30.

Шудзялава
„Żebro Adama" (USA), 26—30.

Сідра
„SOS na Pacyfiku" (angl.). 24—26. „Spóźnieni przechodnie" (polski). 27—30.

Янаў
„Globke — biurokrata śmierci" (NRD), 25—27.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Z soboty na niedzielę" (angl.), 29—30.

Новы Двор
„Bitwa o Kozi Dwór" (polski), 29—30.

(Працяг са стар. 3)

— Не, я сур'ёзна. Усе ў адзін голас цвярдзяць: такога спецыяліста, як вы...

Ён не дагаварыў. Падыйшоў кельнер. Пана Вісбаха выклікалі да тэлефона.

Тэлефонная размова была кароткая, але яна выклікала ў агента прыліў радаснага хвалявання.

Плануючы камбінацыю, Аскер думаў так: пагутарыўшы па тэлефону з «Хоманам», зваршчык Вісбах, калі ён агент контрразведкі, абавязкова будзе старацца адразу ж звязацца са сваімі гаспадарамі. Зрабіць гэта Вісбах можа дзвюма спосабамі — па тэлефону або пры асабістай сустрэчы.

Калі б Вісбах пачаў званіць, гутарку падслухаў бы гардэробшчык. Але зваршчык тэлефонам не карыстаўся: Аскер, выбраўшы момант, сустрэўся позіркам з Дзітрыхам, і той адмоўна кіўнуў галавой. Значыць, застаецца другі варыянт. Вывад: за Вісбахам трэба сачыць.

Вісбах пасядзеў за столікам яшчэ крыху. Аскер бачыў: ён нервуецца. Вось ён устаў, папрасіў прабачэння: званілі з завода, нейкая тэрміновая праца, ён павінен ісці. Аскер яго не затрымліваў.

Зваршчык выйшаў. Следам за ім пакінуў бар і разведчык.

Шуберт і Шталекер чакалі непадалёку. Усе трое рушылі за Вісбахам. Той «давёў» іх да адзінокага катэджа, падняўся на ганак, знік за дзвярыма.

— Ён тут жыве? — спытаў Аскер.

— Не, — сказаў Шталекер.

— Да каго ж ён прыйшоў? Стоп! — Аскер заўважыў тэлефонны дрот, які цягнуўся ад слупа да будынку, ускарабкаўся на дрэва, перарэзаў яго, спусціўся ўніз.

171

— Ота, — прашаптаў Шуберт, — абайдзіце дом наўкола.

Шталекер і Аскер каўзанулі ўбок.

— Што гэта? — ціха сказаў Шталекер.

— Машына, — адказаў Аскер. — Падыдзем бліжэй.

Яны наблізіліся да аўтамабілю.

— Машына абвера! — Шталекер сціснуў Аскеру руку.

— Усё ясна, — сказаў Аскер. — Той дом — канспірацыйная кватэра.

— Што будзем рабіць? — спытаў Шталекер.

— Перш за ўсё трэба ліквідаваць шафёра. Потым я ўвайду ў дом.

— Ідзіце, — кіўнуў Шталекер. — І прышліце сюды Шуберта. Мы... удваіх.

Аскер вярнуўся да дому, абмяняўся некалькімі словамі з Шубертам, той паспешыў на дапамогу Шталекеру.

Аскер падакраўся да акна дома. Яно было наглуха заштапоранае, толькі знізу прабівалася вузенькая палоска святла. Разведчык, прыгнуўся, намагаўся разгледзець, што робіцца ў доме, але нічога не ўбачыў.

Вярнуліся Шуберт і Шталекер. Шуберт сустрэўся з Аскерам позіркам, моўчкі кіўнуў. Аскер нарыхтаваў пісталет, падняўся на ганак, адчыніў дзверы і каўзануў у дом.

Працяг за тыдзень

172

Ніва

Adres redakcji: Białystok. ul. Wesołowskiego 1.
Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 49.
Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 łz, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.
Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul. Wilcza 46. Nr konta PKO 1-6-100027.
Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $. w Europie 5 $ — w USA.
Nakład 5458 Rtk A 3

Дзед пайшоў у сваты...

Дзед пайшоў к суседу,
Прыйшоў і бядуе:
— Упадабаў кабету,
На грэх, маладую...

Упадабаў кабету,
Ды хачу жаніцца...
Да маладкі гэтай
Як мне падступіцца?

— Не бядуй, дзядусю!
Бедавацъ паспееш...
Бараду збрый, вусы —
Дык памаладзееш!

Дзедка пагаліўся,
Стаў ён чапурыцца —
Маладзей зрабіўся
Так гадкоў па трыццаць!

Дзед пайшоў у сваты,
Дыбае, блазнуе:
«Прывяду дахаты
Жонку маладую...»

Дыбаў наш дзядуся,
Дыбаў, ды бадрыўся,
Ды прысесці мусіў —
Дужа прытаміўся...

Сеў ён пад сасонку,
Разважыў цвяроза:
«На ліха мне жонка,
Ці страціў я розум?

Стане цалавацца,
Ды яшчэ ўкусіць,
На ігрышча рвацца,
Ды скакаць прымусіць...

Ці яшчэ злаўчыцца —
Рогі мне наставіць...
Хоць ідзі тапіцца —
На ўвесь свет зняславіць!

Ці пачне чапляцца,
Кідаць мне дакоры...
Лепей з ёй не знацца,
І не ведаць гора!»

Дзед прышоў дахаты,
Сеў і зажурыўся...
— Быў я барадаты —
Блазнюком зрабіўся...

ЭДУАРД ВАЛАСЕВІЧ

— Са мной ты ніколі такім не быў!

ДУМКІ ЯСЬКІ АПАЛОНІКА

П'яніцу ў госці прасіць не трэба. Як знюхае гарэлку, сам прывалачэцца...

*

Падумаў аб грамаадводзе, як хата загарэлася...

*

Ад чужых думак галава не кружыцца...

*

На лысай галаве валасоў не нафарбуеш...

*

Хутчэй у лесе спаткаеш лесніка, чым у вёсцы агранома.

ДВОЕ СКУПЫХ

Жылі сабе ў вёсцы два суседзі, абое вельмі скупыя. Аднойчы ўвечары прыйшоў адзін да другога ў госці. Сядзяць сабе ў хаце, гутараць. Рантам гаспадар устаў і згасіў лямпу.

— Дык мы ж, — кажа, — сядзім, гутарым, святло нам усяроўна не патрэбнае, а там на нейкую капейку газы менш выгарыць...

—Гэта праўда, — згадзіўся госць.

Гаварылі — гаварылі ў цемры, ажно чуе гаспадар, што госць яго тузаецца.

— Што ты там робіш? — пытае.

— Дык вось мы адзін аднаго не бачым, сароміцца нечага, дык я вырашыў нагавіцы зняць, каб не праціраліся, — адказаў госць.

— Твае шчасце, што ты мапнейшы, а то ўжо даставаў бы ў зубы

Няма патрэбы

Да старога шафёра, які ўжо быў на пенсіі, звярнуўся камендант пажарнай каманды:

— Выручы нас, браток. Шафёр наш захвараў. Падмяні яго на некалькі дзён.

— З вялікай ахвотай, — згаджаецца пенсіянер, — але баюся, што ў выпадку трывогі не здолею ўмацаваць драбіны на самаходзе.

— Мы ўжо не бярэм драбін да пажару.

— Чаму?

— Бо калі даязджаем на месца, то ўжо, як правіла, няма іх аб што абаперці.

Прыслаў **Алік Харкевіч**

ВАЖНАЯ ПРЫЧЫНА

Вучань звяртаецца да сябра:

— Не магу ісці ў кіно. Трэба дапамагчы бацьку вырашыць маю хатнюю задачу.

Прыслаў **Я. Цялушэцкі**

ПАДЗЯЛІЎ

На ўроку арыфметыкі настаўнік запытаў у вучня:

— Скажы, як падзяліць сем груш паміж васьмю таварышамі?

— Лепш за ўсё зварыць кампот, — адказаў вучань.

НЯСПЕШНЫ

— Ты ўсё яшчэ не падрыхтаваўся да экзамену? — спыталі ў студэнта.

— А куды спяшацца? Вучыцца ніколі не позна.

КУР'ЁЗЫ

Індывідуальная манера

На 66-ай штогадовай выстаўцы карцін і скульптур у ЗША першую прэмію тысячу долараў атрымала карціна мастака Рэйнхардта, якая называецца «Абстрактны жывапіс 1958—62 гадоў». Карціна ўяўляе сабою зусім чорнае палатно, падобнае на засвечаную фатаграфічную пласцінку. Як растлумачыў дырэктар інстытута прыгожых мастацтваў Джон Мэксан, мастак паказаў сябе ў надзвычай індывідуальнай манеры.

«Ліберасьён».

ПАСЛЯ ЭКЗАМЕНУ

Дырэктар вышэйшай сельскагаспадарчай школы, уручаючы дыплом выпускніку, кажа:

— Добра вучыліся, добра разбіраецеся ў сельскай гаспадарцы. Ваша навука каштавала дзяржаву каля 160 тысяч злотых. Дзе вы цяпер хацелі б працаваць?

— У горадзе, — адказаў выпускнік.

Прыслаў **Хомік**

СТО

Доўгі час наракалі мы на недахоп культуры ў вёсцы, а цяпер нечакана звалілася на нас нашчасце.

Давядзецца нам перастаўляць на новыя рэйкі жыццё вясковае. Набярэмся пры гэтым клопатаў, а як усё павернецца — лясун ведае.

Справа ў тым, што Аддзел культуры раздабыў грошыкі і ў сёлетнім годзе паставіць у грамадскіх святліцах сто тэлевізараў.

З аднаго боку гэта добра. Вёска наблізіцца да сталіцы. Умацуецца культурная сувязь вёскі з горадам.

З другога боку дрэнна. І горш быць не можа.

Бывала нашы бабы палякавалі ля калодзежа і разыходзіліся па хатах. Цяпер пачнуць уцякаць ад сваіх абавязкаў, як чорт ад грому. У хатах будуць горы пасуды гразнай, дзеці не ўмытыя, мужы галодныя. Бабкі пры тэлевізары прыклеяцца, і хоць плач.

Гэсаўскім буфетам пагражае разарэнне. Хто ж будзе напампоўвацца півам, калі ў святліцы на тэлеэкране цікавае паказваюць. Буфетчыца таксама павесіць замок на дзверы, паперку прыклеіць «хутка вярнуся» і пабяжыць у святліцу.

Моладзь забудзе пра карты. На любоўным фронце наступіць зацішша. Дзяўчаты пачнуць марыць аб героях з фільмаў. Хлопцы ўбачаць на сярэбраным экране модную паненку, і нашы дзяўчаткі пакажуцца ім звычайнымі.

Настаўнікам цяжкавата давядзецца ўбіваць у маладыя галовы школьную праграму. Пры хатніх уроках вучні будуць думаць толькі аб тым, як бы хутчэй апынуцца ў святліцы.

Падпіска на газеты паменшыцца. Каго зацікавіць сухая газетная інфармацыя аб паводцы, калі ў тэлевізары пакажуць залітыя вадой палі, барацьбу са стыхіяй, і жывой мовай раскажуць аб выпадках.

Зразумела, ніякаму мудрацу не ўдасца прадбачыць усіх тэлевізійных нечаканасцей. А зрэшты, грамадзяне мілыя, магчыма нічога асаблівага не здарыцца і жыццё ў вёсцы паплыве па-старому. Дык нашы тэлевізары нізкай якасці і часта псуюцца.

Таму здзіўляцца нам ранавата. Перажылі мы нямое кіно, перажывем і нямыя тэлевізары.

Дзядзька Лявонь

СЛАБАЯ

У парку сядзіць маладая пара:

— Ці вельмі вы абурыліся б, калі б я вас пацалаваў?

— Вядома! Я баранілася б са ўсіх сіл! Толькі я вельмі слабая...

Гол!!!

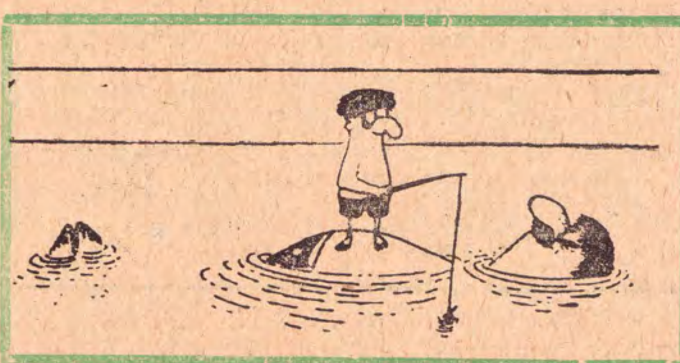

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе **Янкі Клімука** са Старыны, Гайнаўскага павета, змяшчаем папулярную савецкую песню

А у нас во дворе есть девчонка одна
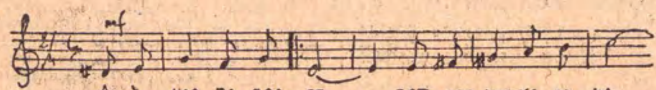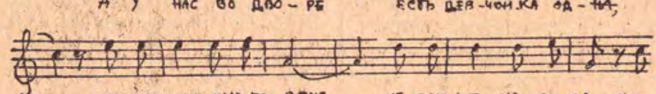
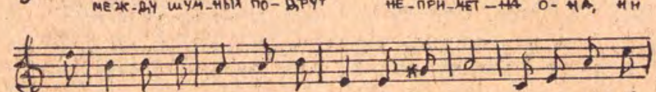

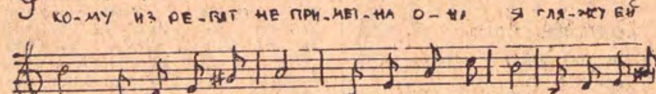

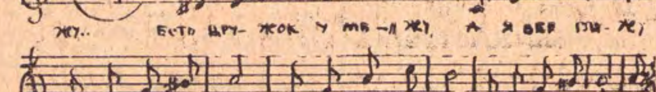

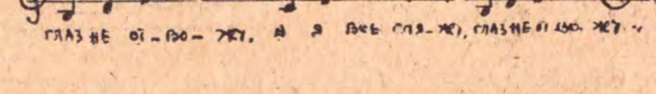

А у нас во дворе есть девчонка одна,
Между шумных подруг неприметна она,
Никому из ребят неприметна она.

Припев:

Я гляжу ей вслед:
Ничего в ней нет,
А я все гляжу,
Глаз не отвожу...

Есть дружок у меня, я с ним с детства знаком,
Но о ней я молчу даже с лучшим дружком,
Почему-то молчу даже с лучшим дружком.

Припев.

Не боюсь я, ребята, ни ночи, ни дня,
Ни крутых кулаков, ни воды, ни огня.
А при ней словно вдруг подменяют меня.

Припев.

Вот опять вечерком я стою у ворот,
Она мимо из булочной с сумкой идет...
Я стою и молчу, и обида берет...

Припев.

Или утром стучит каблучками она, —
Обо всем позабыв, я слежу из окна
И не знаю, зачем мне она так нужна...

Припев:

Я гляжу ей вслед:
Ничего в ней нет,
А я все гляжу,
Глаз не отвожу...